

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

L 156

Wydanie polskie

Legislacja

Rocznik 64

5 maja 2021

Spis treści

I Akty ustawodawcze

ROZPORZĄDZENIA

- ★ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/692 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program „Obywatele, równość, prawa i wartości” oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 i rozporządzenie Rady (UE) nr 390/2014 1
- ★ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/693 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program „Sprawiedliwość” oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1382/2013..... 21

PL

Akty, których tytuły wydrukowano zwykłą czcionką, odnoszą się do bieżącego zarządzania sprawami rolnictwa i generalnie zachowują ważność przez określony czas.

Tytuły wszystkich innych aktów poprzedza gwiazdka, a drukuje się je czcionką pogrubioną.

I

(Akty ustawodawcze)

ROZPORZĄDZENIA

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/692

z dnia 28 kwietnia 2021 r.

ustanawiające program „Obywatele, równość, prawa i wartości” oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 i rozporządzenie Rady (UE) nr 390/2014

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 16 ust. 2, art. 19 ust. 2, art. 21 ust. 2, art. 24, art. 167 oraz art. 168,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽¹⁾,uwzględniając opinię Komitetu Regionów ⁽²⁾,stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽³⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Zgodnie z art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne państwom członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn. W art. 3 TUE doprecyzowano następnie, że celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów oraz że szanuje ona swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy. Wartości te zostały ponadto potwierdzone i wyrażone w prawach, wolnościach i zasadach przewidzianych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).
- (2) Kluczowe jest, aby te prawa i wartości były nadal aktywnie pielęgnowane, chronione, propagowane, egzekwowane i podzielane przez obywateli i narody i aby pozostawały w centrum projektu unijnego, ponieważ pogorszenie ochrony tych praw i wartości w którymkolwiek państwie członkowskim może mieć szkodliwy wpływ na Unię jako całość. W ramach budżetu ogólnego Unii należy zatem przewidzieć nowy Fundusz „Sprawiedliwość, Prawa i Wartości”, obejmujący program „Obywatele, równość, prawa i wartości” i program „Sprawiedliwość”, ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/693 ⁽⁴⁾. W czasach, gdy europejskie społeczeństwa zmagają się z ekstremizmem, radykalizmem i podziałami, a przestrzeń dla niezależnego społeczeństwa obywatelskiego się kurczy, tym ważniejsze są propagowanie, umacnianie i obrona sprawiedliwości, praw i wartości unijnych obejmujących

⁽¹⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 178.

⁽²⁾ Dz.U. C 461 z 21.12.2018, s. 196.

⁽³⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2019 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 19 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 28 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/693 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program „Sprawiedliwość” oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1382/2013 (zob. s. 21 niniejszego Dziennika Urzędowego).

mujących poszanowanie praw człowieka, godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowanie praw człowieka. Będzie to miało głębokie i bezpośrednie skutki dla życia politycznego, społecznego, kulturalnego i gospodarczego w Unii. Jako część nowego Funduszu „Sprawiedliwość, Prawa i Wartości” program „Sprawiedliwość”, zgodnie z programem „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020 ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1382/2013 ⁽⁵⁾, będzie nadal udzielał wsparcia na rzecz dalszego rozwoju unijnej przestrzeni sprawiedliwości, której podstawą są państwo prawne, niezależność i bezstronność wymiaru sprawiedliwości, wzajemne uznawanie i zaufanie, dostęp do wymiaru sprawiedliwości i współpraca transgraniczna.

Program „Obywatele, równość, prawa i wartości” (zwany dalej „Programem”) połączy program „Prawa, równość i obywatelstwo” na lata 2014–2020 ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 ⁽⁶⁾ z programem „Europa dla obywateli” ustanowionym rozporządzeniem Rady (UE) nr 390/2014 ⁽⁷⁾ (zwane dalej „poprzednimi programami”).

- (3) Program należy ustanowić na okres siedmiu lat w celu dostosowania jego czasu trwania do okresu obowiązywania wieloletnich ram finansowych ustanowionych w rozporządzeniu Rady (UE, Euratom) 2020/2093 ⁽⁸⁾.
- (4) Fundusz „Sprawiedliwość, Prawa i Wartości” oraz dwa programy finansowania leżące u jego podstaw skupią się na osobach i podmiotach przyczyniających się do tego, aby nasze wspólne wartości oraz bogata różnorodność, a także prawa i równość były żywe i dynamiczne. Ostatecznym celem jest wspieranie i utrzymanie otwartego, pluralistycznego, integracyjnego i demokratycznego społeczeństwa opartego na prawach i równości. Obejmuje to dynamiczne i silne społeczeństwo obywatelskie, zachęcanie ludzi do udziału w życiu demokratycznym, obywatelskim i społecznym oraz pielęgnowanie bogatej różnorodności europejskiego społeczeństwa w oparciu o nasze wspólne wartości, historię i pamięć o przeszłości. Art. 11 TUE wymaga, aby instytucje Unii utrzymywały otwarty, przejrzysty i regularny dialog ze społeczeństwem obywatelskim oraz aby za pomocą odpowiednich środków umożliwiały obywatelom i stowarzyszeniom przedstawicielskim wypowiedzenie się i publiczną wymianę poglądów we wszystkich obszarach działania Unii.
- (5) Należy nawiązać otwarty, przejrzysty i regularny dialog z beneficjentami Programu i innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami poprzez utworzenie grupy dialogu obywatelskiego. Grupa dialogu obywatelskiego powinna stanowić otwarte i nieformalne forum dyskusyjne oraz powinna przyczyniać się do wymiany doświadczeń i dobrych praktyk i do dyskusji na temat rozwoju polityki w ramach obszarów i celów objętych Programem i odnośnych obszarów. Grupa dialogu obywatelskiego nie powinna ponosić żadnej odpowiedzialności za zarządzanie Programem.
- (6) Poprzez wykorzystywanie i dalsze rozwijanie pozytywnych doświadczeń zdobytych w ramach poprzednich programów Program powinien umożliwić rozwijanie synergii w celu sprostania wyzwaniom, które są wspólne dla propagowania i ochrony wartości unijnych, oraz w celu osiągnięcia masy krytycznej, niezbędnej do uzyskania konkretnych rezultatów w tym zakresie. Pozwoli to w pełni wykorzystać potencjał synergii w celu skuteczniejszego wspierania wspomnianych obszarów polityki i zwiększania potencjału odpowiednich polityk w zakresie dotarcia do osób i społeczeństwa obywatelskiego, przy jednoczesnym dążeniu do zapewnienia wyważonego rozkładu geograficznego. Skuteczność Programu wymaga uwzględnienia specyfiki poszczególnych obszarów polityki, ich różnych grup docelowych i ich szczególnych potrzeb przez zastosowanie indywidualnego i ukierunkowanego podejścia.

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1382/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające program „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020 (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 73).

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające program „Prawa, równość i obywatelstwo” na lata 2014–2020 (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 62).

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Rady (UE) nr 390/2014 z dnia 14 kwietnia 2014 r. ustanawiające program „Europa dla obywateli” na lata 2014–2020 (Dz.U. L 115 z 17.4.2014, s. 3).

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U. L 4331 z 22.12.2020, s. 11).

- (7) Pełne poszanowanie i propagowanie państwa prawnego i demokracji mają zasadnicze znaczenie dla budowania zaufania obywateli do Unii i dla zapewnienia wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi. Dzięki propagowaniu praw i wartości Program przyczyni się do budowy bardziej demokratycznej Unii, poszanowania państwa prawnego oraz do dialogu demokratycznego, przejrzystości i dobrego zarządzania, w tym w przypadkach kurczenia się przestrzeni działania społeczeństwa obywatelskiego.
- (8) Przybliżenie Unii do jej obywateli oraz zwiększenie ich uczestnictwa w życiu demokratycznym wymaga różnorodnych działań i skoordynowanych wysiłków. Europejskie obywatelstwo i europejską tożsamość należy rozwijać i wspierać poprzez ułatwianie zrozumienia przez obywateli procesu kształtowania polityki i propagowanie ich zaangażowania w działania Unii. Ponadto zbliżanie obywateli w ramach partnerstwa miast i sieci miast oraz wspieranie organizacji społeczeństwa obywatelskiego na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym w obszarach objętych Programem przyczyni się do zwiększenia zaangażowania obywateli w życie społeczeństwa i w konsekwencji do ich aktywnego udziału w życiu demokratycznym Unii. Jednocześnie wspieranie działań, które propagują wzajemne zrozumienie, dialog międzykulturowy, różnorodność kulturową i językową, włączenie społeczne i poszanowanie innych, sprzyja poczuciu przynależności do Unii i poczuciu wspólnego obywatelstwa w ramach tożsamości europejskiej, w oparciu o wspólne zrozumienie naszych wspólnych europejskich wartości, naszej kultury, historii i dziedzictwa. Propagowanie większego poczucia przynależności do Unii i wartości unijnych jest szczególnie ważne w odniesieniu do obywateli w jej najbardziej oddalonych regionach ze względu na ich peryferyjne położenie i odległość dzielącą je od Europy kontynentalnej.
- (9) Działania dotyczące pamięci o przeszłości oraz krytyczna refleksja na temat europejskiej pamięci historycznej są niezbędne, aby pogłębić wiedzę obywateli, w szczególności młodzieży, na temat ich wspólnej historii i wspólnych wartości, stanowiących fundament wspólnej przyszłości. Działania dotyczące pamięci powinny obejmować refleksję nad korzeniami reżimów totalitarnych we współczesnej historii Europy – w szczególności nazizmu, który doprowadził do Holocaustu; faszyzmu; stalinizmu oraz totalitarnych reżimów komunistycznych – i powinny upamiętniać ofiary ich zbrodni. Powinny także obejmować działania dotyczące innych decydujących momentów i punktów odniesienia w najnowszej historii Europy. Należy wziąć pod uwagę również znaczenie czynników historycznych, społecznych, kulturowych i międzykulturowych, aby stworzyć europejską tożsamość opartą na wspólnych wartościach i poczuciu wspólnoty.
- (10) Obywatele powinni być bardziej świadomi swoich praw wynikających z obywatelstwa Unii i nie powinni obawiać się zamieszkiwania, studiowania, podejmowania zatrudnienia czy wolontariatu w innym państwie członkowskim ani podróżowania do innego państwa członkowskiego. Powinni też czuć, że mogą korzystać ze swoich wszystkich praw obywatelskich i je wykonywać oraz móc liczyć na równy dostęp do przysługujących im praw oraz pełną egzekwowalność i ochronę tych praw bez jakiegokolwiek dyskryminacji, niezależnie od tego, w którym państwie Unii akurat przebywają. Należy wspierać społeczeństwo obywatelskie w propagowaniu i ochronie wartości unijnych, podnoszeniu świadomości na temat tych wartości oraz przyczynianiu się do skutecznego korzystania z praw na mocy prawa Unii.
- (11) Równość płci stanowi jedną z podstawowych wartości i jeden z celów Unii. Niemniej ogólny postęp w zakresie równości płci uległ zahamowaniu. Dyskryminacja oraz nierówne traktowanie kobiet i dziewcząt, jak również różne formy przemocy wobec nich naruszają ich prawa podstawowe i uniemożliwiają im pełne uczestnictwo w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym społeczeństwa. Ponadto istnienie barier politycznych, strukturalnych i kulturowych stanowi przeszkodę dla zapewnienia prawdziwej równości płci. Propagowanie równości płci i uwzględnianie aspektu płci we wszystkich działaniach Unii jest zatem jednym z głównych zadań Unii, stanowi siłę napędową wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego i powinno być wspierane w ramach Programu. Szczególne znaczenie ma aktywne zwalczanie stereotypów oraz rozwiązywanie problemu cichej dyskryminacji i dyskryminacji krzyżowej. Równy dostęp do pracy, równy udział w rynku pracy oraz eliminowanie barier w rozwoju kariery we wszystkich sektorach, na przykład w sądownictwie oraz w sektorach powiązanych z naukami przyrodniczymi, technologią, inżynierią i matematyką, stanowią filary równości płci. Należy również skoncentrować się na równowadze między życiem zawodowym a prywatnym oraz na równym podziale między kobiety i mężczyzn nieodpłatnych zadań związanych z gospodarstwem domowym i opieką nad dziećmi, osobami starszymi i innymi osobami pozostającymi na utrzymaniu, ponieważ są to kwestie, które są nierozdzielnie związane z osiągnięciem równej niezależności ekonomicznej i równego uczestnictwa w życiu gospodarczym oraz z zapewnieniem równości kobiet i mężczyzn.

- (12) Przemoc ze względu na płeć oraz przemoc wobec grup zagrożonych (dzieci, młodzieży i innych grup zagrożonych, takich jak osoby LGBTIQ i osoby z niepełnosprawnościami) stanowią poważne naruszenie praw podstawowych i utrzymują się w całej Unii, we wszystkich kontekstach społecznych i gospodarczych, co odbija się poważnie na zdrowiu fizycznym, psychicznym i psychologicznym ofiar oraz na ogóle społeczeństwa. Przemoc i nękanie ze względu na płeć zarówno w sferze domowej, jak i publicznej dotyczą w największym stopniu kobiet. Zwalczanie takiej przemocy i nękanie jest zatem jednym z kluczowych działań w ramach propagowania równości płci jest. W Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska) przemoc wobec kobiet zdefiniowano jako wszelkie akty przemocy ze względu na płeć, które powodują lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej szkody lub cierpienia kobiet, w tym również groźby takich aktów, przymus lub arbitralne pozbawianie wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym. Walka z przemocą ze względu na płeć wymaga wielowymiarowego podejścia i obejmuje uwzględnienie aspektów prawnych, ekonomicznych, edukacyjnych i zdrowotnych tego zjawiska. Istnieje też potrzeba aktywnego zwalczania stereotypów dotyczących płci od najmłodszych lat, a także wszelkich form mowy nienawiści i przemocy w internecie. W tym kontekście zasadnicze znaczenie nadal ma wspieranie organizacji broniących praw kobiet i innych podmiotów działających w tym obszarze. Dzieci, młodzież i inne grupy zagrożone, takie jak osoby LGBTIQ i osoby z niepełnosprawnościami, są również narażone na zwiększone ryzyko przemocy, w szczególności w obrębie rodziny i w związkach.

Należy podjąć działania służące propagowaniu praw osób zagrożonych – w szczególności praw dzieci (w tym osieroconych w wyniku przestępstw popełnianych w środowisku domowym lub gdzie indziej oraz innych grup dzieci szczególnie podatnych na zagrożenia) – oraz przyczynianiu się do ich ochrony i zapewnieniu im prawa do rozwoju i godności. Zwalczanie wszelkich form przemocy, zwłaszcza przemocy ze względu na płeć, propagowanie zapobiegania jej oraz ochrona i wspieranie jej ofiar to priorytety Unii, które pomagają w korzystaniu z praw podstawowych jednostki i przyczyniają się do równości płci. Priorytety te powinny być wspierane w ramach Programu. Zwraca się uwagę na to, jak ważne jest przyznawanie finansowania na mocy Programu organizacjom społeczeństwa obywatelskiego propagującym równość płci, walczącym z przemocą ze względu na płeć oraz propagującym prawa kobiet, w tym zdrowie i prawa seksualne i reprodukcyjne, oraz prawa osób LGBTIQ we wszystkich państwach członkowskich. Wszystkie te działania służą propagowaniu kluczowych wartości Unii i powinny zatem być wspierane w całej Unii, bez wyjątków.

- (13) Do zapobiegania wszelkim formom przemocy i zwalczania ich oraz do ochrony ofiar niezbędne są silna wola polityczna i skoordynowane działania oparte na metodach i rezultatach poprzednich programów „Daphne”, programu „Prawa, równość i obywatelstwo” oraz programu „Sprawiedliwość”. W szczególności finansowanie z programu „Daphne”, mające na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochronę ofiar, od czasu uruchomienia w 1997 r. odniosło prawdziwy sukces, zarówno pod względem popularności wśród zainteresowanych stron (organów publicznych, instytucji akademickich i organizacji pozarządowych), jak i pod względem skuteczności finansowanych projektów. Dzięki programowi „Daphne” sfinansowano projekty służące podnoszeniu świadomości, świadczeniu usług wsparcia na rzecz ofiar i wspieraniu działań organizacji społeczeństwa obywatelskiego działających w terenie. Objęto nim wszelkie formy przemocy, w tym przemoc domową, przemoc seksualną, handel ludźmi, uporczywe nękanie i szkodliwe praktyki zakorzenione w tradycjach, takie jak okaleczanie narządów płciowych kobiet, jak również pojawiające się nowe formy przemocy, takie jak nękanie i molestowanie w internecie. Z uwagi na wciąż niepokojącą liczbę ofiar przemocy ze względu na płeć ważne jest zatem kontynuowanie wszystkich tych działań, wraz z alokacją niezależnego budżetu na działania, które realizują szczegółowy cel w ramach programu „Daphne” polegający na zapobieganiu wszelkim formom przemocy ze względu na płeć i na zwalczaniu takiej przemocy, oraz należyte uwzględnienie przy realizowaniu Programu rezultatów i wniosków z nich płynących.
- (14) Niedyskryminacja jest jedną z podstawowych zasad Unii. Art. 19 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) przewiduje podejmowanie środków w celu zwalczania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Zasada niedyskryminacji jest również zapisana w art. 21 Karty. Należy brać pod uwagę specyficzne przejawy różnorodnych form dyskryminacji, w tym dyskryminacji bezpośredniej, pośredniej i strukturalnej, a także równolegle rozwijać stosowne działania mające na celu zapobieganie dyskryminacji ze względu na jedną lub więcej przyczyn i zwalczanie jej. Program powinien wspierać działania mające na celu zapobieganie wszelkim formom dyskryminacji, rasizmowi, ksenofobii, afrofobii, antysemityzmowi, antycyganizmowi, nienawiści wobec muzułmanów i wszelkim formom nietolerancji, w tym homofobii, bifobii, transfobii, interfobii i nietolerancji ze względu na tożsamość płciową, zarówno w internecie, jak i poza nim, jak

również nietolerancji wobec osób należących do mniejszości, z uwzględnieniem dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie, oraz zwalczanie tych zjawisk. W tym kontekście szczególną uwagę należy także zwrócić na zapobieganie wszelkim formom przemocy, nienawiści, segregacji i stygmatyzacji i na ich zwalczanie, a także na zwalczanie nękania, molestowania i nietolerancyjnego traktowania. Program należy realizować we wzajemnie uzupełniający się sposób z innymi działaniami Unii, które mają te same cele, w szczególności z działaniami, o których mowa w komunikacie Komisji z dnia 5 kwietnia 2011 r. pt. „Unijne ramy dotyczące krajowych strategii integracji Romów do 2020 r.” i w zaleceniu Rady z dnia 9 grudnia 2013 r. w sprawie skutecznych środków integracji Romów w państwach członkowskich ⁽⁹⁾.

- (15) Bariery społeczne i środowiskowe, jak również brak dostępności stanowią utrudnienie dla pełnego i skutecznego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym na równych zasadach z innymi. Osoby z niepełnosprawnościami napotykają na przeszkody w odniesieniu do, między innymi, dostępu do rynku pracy, korzystania z wysokiej jakości edukacji sprzyjającej włączeniu społecznemu, unikania ubóstwa i wykluczenia społecznego, korzystania z dostępu do inicjatyw kulturalnych i mediów oraz korzystania z przysługujących im praw politycznych. Jako strona Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych Unia i wszystkie państwa członkowskie zobowiązały się do propagowania, ochrony i zapewnienia możliwości pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnościami. Konwencja ta stała się integralną częścią porządku prawnego Unii.
- (16) Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się jest prawem podstawowym zapisanym w art. 7 Karty. Prawo do ochrony danych osobowych jest prawem podstawowym zapisanym w art. 16 TFUE i art. 8 Karty. Przestrzeganie zasad dotyczących ochrony danych osobowych podlega kontroli niezależnych organów nadzorczych. Ramy prawne Unii, w szczególności rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 ⁽¹⁰⁾ oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 ⁽¹¹⁾, ustanawiają przepisy zapewniające skuteczne egzekwowanie prawa do ochrony danych osobowych. Te instrumenty prawne powierzają krajowym organom nadzorczym odpowiedzialnym za ochronę danych zadanie propagowania w społeczeństwie wiedzy i zrozumienia w zakresie zagrożeń, przepisów, zabezpieczeń i praw związanych z przetwarzaniem danych osobowych. Unia powinna mieć możliwość prowadzenia działań uświadamiwiających, m.in. poprzez wspieranie organizacji społeczeństwa obywatelskiego propagujących ochronę danych zgodnie ze standardami unijnymi, oraz możliwość przeprowadzania badań i podejmowania innych odpowiednich działań, biorąc pod uwagę znaczenie prawa do ochrony danych osobowych w czasie szybko postępujących zmian technologicznych.
- (17) Art. 24 TFUE zobowiązuje Parlament Europejski i Radę do przyjęcia przepisów dotyczących procedur i warunków wymaganych do przedstawienia inicjatywy obywatelskiej w rozumieniu art. 11 TUE. Zobowiązanie to wypełniono dzięki przyjęciu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/788 ⁽¹²⁾. Program powinien wspierać finansowanie pomocy technicznej i organizacyjnej na rzecz wykonywania tego rozporządzenia, umacniając tym samym korzystanie przez obywateli z ich prawa do zgłaszania i popierania europejskich inicjatyw obywatelskich.
- (18) Zgodnie z art. 8 i 10 TFUE wszystkie działania w ramach Programu powinny wspierać uwzględnianie aspektu płci i celów związanych z niedyskryminacją. W ocenie śródkresowej i końcowej Programu należy zbadać jego wpływ w aspekcie płci, aby ustalić, w jakim stopniu przyczynia się on do osiągnięcia równości płci, oraz aby ocenić, czy Program nie wywiera niezamierzonego negatywnego wpływu na równość płci. W tym kontekście, biorąc pod uwagę odmienny charakter i rozmiar działań w ramach poszczególnych komponentów Programu, ważne będzie przedstawianie poszczególnych danych gromadzonych przez promotorów projektów w miarę możliwości w podziale na płeć. Ważne jest również, aby udzielać wnioskodawcom informacji na temat sposobów uwzględniania równości płci, w tym na temat stosowania w razie konieczności narzędzi uwzględniania aspektu płci, takich jak sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci oraz oceny wpływu w aspekcie płci. Przy zasięgnięciu opinii ekspertów i zainteresowanych stron należy brać pod uwagę równowagę płci.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 378 z 24.12.2013, s. 1.

⁽¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

⁽¹¹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 89).

⁽¹²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/788 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie europejskiej inicjatywy obywatelskiej (Dz.U. L 130 z 17.5.2019, s. 55).

- (19) Art. 3 TUE zobowiązuje Unię między innymi do wspierania ochrony praw dziecka zgodnie z art. 24 Karty i Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka.
- (20) Zgodnie z unijnymi aktami dotyczącymi równego traktowania państwa członkowskie ustanowiły niezależne organy ds. wspierania równego traktowania (zwane dalej „organami ds. równości”), w celu zwalczania dyskryminacji ze względu na rasę, pochodzenie etniczne oraz płeć. Wiele państw członkowskich wykroczyło jednak poza wymogi tych aktów unijnych i zapewniło, aby organy ds. równości mogły zajmować się również dyskryminacją z innych przyczyn, np. ze względu na język, wiek, cechy płciowe, tożsamość płciową i nonkonformizm płciowy, orientację seksualną, religię i światopogląd oraz niepełnosprawność. Organy ds. równości odgrywają kluczową rolę w propagowaniu równości i zapewnianiu skutecznego stosowania prawodawstwa w zakresie równego traktowania, w szczególności przez udzielanie niezależnej pomocy ofiarom dyskryminacji, prowadzenie niezależnych badań dotyczących dyskryminacji, publikowanie niezależnych sprawozdań i wydawanie zaleceń na temat wszelkich kwestii związanych z dyskryminacją w ich odpowiednich państwach członkowskich.

Konieczne jest, by działania organów ds. równości były koordynowane w tym zakresie na poziomie Unii. Europejska sieć organów ds. równości (Equinet) została utworzona w 2007 r. i jest złożona z krajowych organów ds. równości przewidzianych w dyrektywach Rady 2000/43/WE⁽¹³⁾ i 2004/113/WE⁽¹⁴⁾ oraz dyrektywach Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/54/WE⁽¹⁵⁾ i 2010/41/UE⁽¹⁶⁾. W dniu 22 czerwca 2018 r. Komisja przyjęła zalecenie (UE) 2018/951⁽¹⁷⁾ w sprawie norm dotyczących organów ds. równości, które odnosiło się do zakresu ich kompetencji, niezależności, skuteczności oraz koordynacji i współpracy. Equinet ma wyjątkową pozycję, będąc jedynym podmiotem, który zapewnia koordynację działań między organami ds. równości. Ta koordynacja za pośrednictwem Equinet ma kluczowe znaczenie dla skutecznego wdrażania unijnego prawa antydyskryminacyjnego w państwach członkowskich i powinna być wspierana w ramach Programu.

- (21) Aby zwiększyć przyjazną dla użytkownika dostępność oraz zapewnić bezstronne wytyczne, praktyczne informacje oraz pomoc dla wnioskodawców, zainteresowanych stron oraz beneficjentów w odniesieniu do wszystkich aspektów Programu, państwa członkowskie powinny mieć możliwość ustanowienia punktów kontaktowych ds. Programu. Punkty kontaktowe ds. Programu powinny wykonywać swoje zadania w sposób niezależny oraz bez ingerencji organów publicznych w podejmowane przez siebie decyzje. Ważne jest, aby państwa członkowskie miały możliwość wyboru najodpowiedniejszego sposobu zarządzania takimi punktami kontaktowymi ds. Programu, w tym za pośrednictwem organów publicznych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego lub ich konsorcjów. Punkty kontaktowe ds. Programu nie powinny ponosić żadnej odpowiedzialności za zarządzanie Programem.
- (22) Niezależne organy zajmujące się prawami człowieka i organizacje społeczeństwa obywatelskiego odgrywają zasadniczą rolę w propagowaniu i ochronie wspólnych wartości unijnych oraz podnoszeniu świadomości na ich temat, jak również w przyczynianiu się do skutecznego korzystania z praw na mocy prawa Unii, w tym praw zawartych w Kartcie. Jak wynika z rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 19 kwietnia 2018 r.⁽¹⁸⁾, zwiększenie finansowania i odpowiednie wsparcie finansowe mają kluczowe znaczenie dla tworzenia zrównoważonego środowiska sprzyjającego organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w celu wzmocnienia ich roli i zapewnienia im możliwości wykonywania zadań w sposób niezależny i skuteczny. Finansowanie unijne powinno uzupełniać działania podejmowane na poziomie krajowym poprzez przyczynianie się do wspierania, wzmocniania pozycji i budowania potencjału niezależnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które działają na rzecz propagowania praw i wartości oraz których działalność przyczynia się do strategicznego egzekwowania praw wynikających z prawa Unii, w tym Karty, między innymi dzięki zapewnianiu przez nie wsparcia np. w strategicznych procesach sądowych, kampaniach, działaniach komunikacyjnych i innych działaniach o charakterze monitorującym, a także do propagowania i ochrony

⁽¹³⁾ Dyrektywa Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz.U. L 180 z 19.7.2000, s. 22).

⁽¹⁴⁾ Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz.U. L 373 z 21.12.2004, s. 37).

⁽¹⁵⁾ Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23).

⁽¹⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/41/UE z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn prowadzących działalność na własny rachunek oraz uchylająca dyrektywę Rady 86/613/EWG (Dz.U. L 180 z 15.7.2010, s. 1).

⁽¹⁷⁾ Zalecenie Komisji (UE) 2018/951 z dnia 22 czerwca 2018 r. w sprawie norm dotyczących organów ds. równości (Dz.U. L 167 z 4.7.2018, s. 28).

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 390 z 18.11.2019, s. 117.

wartości unijnych na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym oraz do podnoszenia świadomości obywateli w tym zakresie. Program powinien być realizowany w sposób przyjazny dla użytkownika, na przykład dzięki przyjaznej dla użytkownika procedurze składania wniosków i sprawozdawczości. Szczególną uwagę należy zwrócić na dostępność Programu dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym, w tym dla lokalnych, oddolnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, a także na potencjał beneficjentów. W stosownych przypadkach powinno to obejmować rozważenie zapewnienia wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich.

- (23) Komisja powinna zapewniać ogólną spójność, komplementarność i synergię z pracą organów i jednostek organizacyjnych Unii, w szczególności Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn oraz Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej, oraz uwzględniać prace innych krajowych i międzynarodowych podmiotów, w dziedzinach objętych Programem.
- (24) Z zastrzeżeniem spełnienia określonych warunków Program powinien być otwarty na uczestnictwo członków Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) będących członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Możliwość uczestnictwa w Programie powinny mieć również państwa przystępujące i państwa kandydujące korzystające ze strategii przedakcesyjnej oraz potencjalni kandydaci korzystający ze strategii przedakcesyjnej, a także państwa objęte europejską polityką sąsiedztwa oraz inne państwa trzecie.
- (25) W celu zapewnienia skutecznej alokacji środków z budżetu ogólnego Unii należy zapewnić, aby wszystkie działania realizowane w ramach Programu miały unijną wartość dodaną, były komplementarne w stosunku do działań państw członkowskich, oraz były spójne z innymi działaniami Unii. Należy dążyć do spójności, komplementarności i synergii z programami finansowania wspierającymi ściśle ze sobą powiązane obszary polityki, w szczególności z programem „Sprawiedliwość” – jak również z programem „Kreatywna Europa”, ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX⁽¹⁹⁾ i programem „Erasmus+”, ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX⁽²⁰⁾, w celu wykorzystania potencjału wzajemnego oddziaływania w obszarach kultury, mediów, sztuki, edukacji i sektora kreatywnego. Należy stworzyć efekt synergii z innymi unijnymi programami finansowania, w szczególności w obszarach zatrudnienia i walki z wykluczeniem społecznym, zwłaszcza z Europejskim Funduszem Społecznym Plus, a także w obszarach rynku wewnętrznego, przedsiębiorstw, młodzieży, zdrowia, obywatelstwa, sprawiedliwości, migracji, bezpieczeństwa, badań naukowych, innowacji, technologii, przemysłu, spójności, turystyki, stosunków zewnętrznych, handlu i zrównoważonego rozwoju.
- (26) W niniejszym rozporządzeniu określono pulę środków finansowych na cały czas trwania Programu, która podczas corocznej procedury budżetowej ma stanowić dla Parlamentu Europejskiego i Rady główną kwotę odniesienia w rozumieniu pkt 18 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 16 grudnia 2020 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami oraz w sprawie nowych zasobów własnych, w tym również harmonogramu wprowadzania nowych zasobów własnych⁽²¹⁾.
- (27) Zgodnie z art. 193 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046⁽²²⁾ (zwanego dalej „rozporządzeniem finansowym”) dotacji można udzielić na działanie, które już się rozpoczęło, pod warunkiem że wnioskodawca może wykazać potrzebę rozpoczęcia działania przed podpisaniem umowy o udzielenie dotacji. Jednakże koszty poniesione przed dniem przedłożenia wniosku o udzielenie dotacji nie są kwalifikowalne, z wyjątkiem należycie uzasadnionych sytuacji wyjątkowych. Aby uniknąć wszelkich zakłóceń w udzielaniu unijnego wsparcia, które mogłyby zaszkodzić interesom Unii, powinno być możliwe – w ograniczonym okresie na początku wielo-

⁽¹⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX z dnia XXX ustanawiające program „Kreatywna Europa” (2021–2027) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1295/2013 (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽²⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX z dnia XXX ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1288/2013 (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽²¹⁾ Dz.U. L 433I z 22.12.2020, s. 28.

⁽²²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz.U. L 193 z 30.7.2018, s. 1).

letnich ram finansowych na lata 2021 – uznanie za kwalifikowalne od dnia 1 stycznia 2021 r. kosztów poniesionych na działania wspierane na podstawie niniejszego rozporządzenia, które już się rozpoczęły, nawet jeżeli zostały one poniesione przed przedłożeniem wniosku o udzielenie dotacji.

- (28) Do Programu stosuje się rozporządzenie finansowe. Rozporządzenie finansowe określa zasady wykonania budżetu Unii, w tym zasady dotyczące dotacji, nagród, zamówień, zarządzania pośredniego, instrumentów finansowych, gwarancji budżetowych, pomocy finansowej oraz zwrotu kosztów poniesionych przez ekspertów zewnętrznych.
- (29) Wyboru rodzajów finansowania oraz metod realizacji na podstawie niniejszego rozporządzenia należy dokonywać na podstawie ich zdolności w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów działań i uzyskania rezultatów, z uwzględnieniem w szczególności kosztów kontroli, obciążeń administracyjnych, potencjału odpowiednich zainteresowanych stron i docelowych beneficjentów oraz spodziewanego ryzyka niezgodności z wymogami. Pod uwagę należy wziąć przy tym zastosowanie płatności ryczałtowych, stawek zryczałtowanych i kosztów jednostkowych, a także formę finansowania niepowiązanego z kosztami, o którym mowa w art. 125 ust. 1 rozporządzenia finansowego.
- (30) [Zgodnie z rozporządzeniem finansowym, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013⁽²³⁾ i rozporządzeniami Rady (WE, Euratom) nr 2988/95⁽²⁴⁾, (Euratom, WE) nr 2185/96⁽²⁵⁾ i (UE) 2017/1939⁽²⁶⁾ interesy finansowe Unii należy chronić za pomocą proporcjonalnych środków, w tym środków w zakresie zapobiegania nieprawidłowościom – w tym nadużyciom finansowym – ich wykrywania, korygowania i prowadzenia w ich sprawie postępowań, odzyskiwania środków utraconych, nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych oraz, w stosownych przypadkach, nakładania kar administracyjnych. W szczególności, zgodnie z rozporządzeniami (Euratom, WE) nr 2185/96 i (UE, Euratom) nr 883/2013, Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) jest uprawniony do prowadzenia dochodzeń administracyjnych, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, w celu ustalenia, czy miały miejsce nadużycia finansowe, korupcja lub wszelka inna nielegalna działalność na szkodę interesów finansowych Unii. Zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) 2017/1939 Prokuratura Europejska (EPPO) jest uprawniona do prowadzenia postępowań przygotowawczych oraz wnoszenia i popierania oskarżeń w sprawie przestępstw naruszających interesy finansowe Unii, jak przewidziano w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371⁽²⁷⁾.

Zgodnie z rozporządzeniem finansowym każda osoba lub podmiot, które otrzymują środki finansowe Unii, mają w pełni współpracować w celu ochrony interesów finansowych Unii, przyznać Komisji, OLAF, Trybunałowi Obrachunkowemu oraz, w przypadku państw członkowskich, które uczestniczą we wzmocnionej współpracy na podstawie rozporządzenia (UE) 2017/1939, EPPO, niezbędne prawa i dostęp, a także zapewniać, aby wszelkie osoby trzecie uczestniczące w wykonywaniu środków finansowych Unii przyznały tym organom równoważne prawa.

- (31) Państwa trzecie będące członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) mogą uczestniczyć w programach unijnych w ramach współpracy ustanowionej na mocy Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym⁽²⁸⁾, które przewiduje realizację programów na podstawie decyzji wydanej na mocy tego porozumienia. Państwa trzecie mogą również uczestniczyć w tych programach na podstawie innych instrumentów prawnych. W niniejszym rozporządzeniu należy wprowadzić przepis szczególnie zobowiązujący państwa trzecie do przyznania właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu, OLAF oraz Trybunałowi Obrachunkowemu praw i dostępu niezbędnych do wykonywania w pełni ich odpowiednich kompetencji.

⁽²³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U. L 248 z 18.9.2013, s. 1).

⁽²⁴⁾ Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312 z 23.12.1995, s. 1).

⁽²⁵⁾ Rozporządzenie Rady (Euratom, WE) nr 2185/96 z dnia 11 listopada 1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami (Dz.U. L 292 z 15.11.1996, s. 2).

⁽²⁶⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej (Dz.U. L 283 z 31.10.2017, s. 1).

⁽²⁷⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii (Dz.U. L 198 z 28.7.2017, s. 29).

⁽²⁸⁾ Dz.U. L 1 z 3.1.1994, s. 3.

- (32) Do niniejszego rozporządzenia zastosowanie mają horyzontalne przepisy finansowe przyjęte przez Parlament Europejski i Radę na podstawie art. 322 TFUE. Przepisy te, ustanowione w rozporządzeniu finansowym, określają w szczególności procedurę uchwalania i wykonywania budżetu w drodze dotacji, zamówień, nagród i wykonania pośredniego oraz przewidują kontrolę odpowiedzialności podmiotów upoważnionych do działań finansowych. Przepisy przyjęte na podstawie art. 322 TFUE obejmują również ogólny system warunkowości służący ochronie budżetu Unii.
- (33) Zgodnie z decyzją Rady 2013/755/UE⁽²⁹⁾ osoby i odpowiednie publiczne lub prywatne organy i instytucje w krajach i terytoriach zamorskich kwalifikują się do finansowania z zastrzeżeniem zasad i założeń Programu oraz możliwych uzgodnień mających zastosowanie do państwa członkowskiego, z którym dany kraj zamorski lub terytorium zamorskie są powiązane.
- (34) Odzwierciedlając znaczenie przeciwdziałania zmianie klimatu zgodnie z zobowiązaniami Unii na rzecz realizacji porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i celów zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, Program ma przyczynić się do uwzględnienia działań w dziedzinie klimatu i do osiągnięcia celu ogólnego zakładającego, że 30 % wydatków budżetowych Unii zostanie przeznaczonych na wspieranie celów klimatycznych oraz do realizacji ambicji, by 7,5 % budżetu Unii w 2024 r. oraz 10 % w 2026 r. i 2027 r. stanowiły wydatki związane z różnorodnością biologiczną, przy uwzględnieniu istnienia zjawiska nakładania się na siebie celów w zakresie klimatu i różnorodności biologicznej. Program powinien wspierać działania, które są zgodne z unijnymi normami i priorytetami w zakresie klimatu i środowiska oraz z zasadą „nie szkodzić” przewidzianą w Europejskim Zielonym Ładzie. Stosowne działania powinny zostać określone na etapie przygotowania i realizacji Programu i ponownie ocenione w ramach odpowiednich ewaluacji i przeglądów.
- (35) Zgodnie z pkt 22 i 23 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa⁽³⁰⁾ Program powinien być oceniany na podstawie informacji zgromadzonych zgodnie ze szczególnymi wymogami dotyczącymi monitorowania, przy czym należy unikać obciążeń administracyjnych, w szczególności dla państw członkowskich, a także nadmiernej regulacji. Wymogi te powinny, w stosownych przypadkach, obejmować mierzalne wskaźniki stanowiące podstawę oceny skutków w praktyce Programu..
- (36) Aby zapewnić skuteczną ocenę postępów w realizacji celów Programu należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w odniesieniu do wskaźników, o których mowa w art. 14 i 16 oraz w załączniku II. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.
- (37) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011⁽³¹⁾.
- (38) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia, tj. ochrona i propagowanie praw i wartości przewidzianych w Traktatach, Karcie i mających zastosowanie międzynarodowych konwencjach o prawach człowieka, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki działań możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.

⁽²⁹⁾ Decyzja Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”) (Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1).

⁽³⁰⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

⁽³¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

- (39) W związku z tym należy uchylić rozporządzenia (UE) nr 1381/2013 i (UE) nr 390/2014.
- (40) Aby zapewnić ciągłość udzielania wsparcia w odpowiednim obszarze polityki i umożliwić rozpoczęcie wykonania od początku obowiązywania wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, niniejsze rozporządzenie powinno wejść w życie w trybie pilnym i powinno się je stosować z mocą wsteczną od dnia 1 stycznia 2021 r.,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Rozdział I

Przepisy ogólne

Artykuł 1

Przedmiot

Niniejsze rozporządzenie ustanawia program „Obywatele, równość, prawa i wartości” (zwany dalej „Programem”), na okres obowiązywania wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, ustanowionych w rozporządzeniu (UE, Euratom) 2020/2093.

Określa ono cele Programu, budżet na lata 2021–2027, formy finansowania unijnego oraz zasady dotyczące przyznawania takiego finansowania.

Artykuł 2

Cele Programu

1. Celem ogólnym Programu jest ochrona i propagowanie praw i wartości przewidzianych w Traktatach, Karcie i mających zastosowanie międzynarodowych konwencjach o prawach człowieka, w szczególności przez wspieranie organizacji społeczeństwa obywatelskiego i innych zainteresowanych stron działających na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym, a także przez zachęcanie do aktywności obywatelskiej i uczestnictwa w życiu demokratycznym w celu utrzymania i dalszego rozwijania otwartych, demokratycznych, i integracyjnych społeczeństw, które oparte są na prawach, równości i państwie prawnym.
2. W ramach celu ogólnego określonego w ust. 1 Program ma następujące cele szczegółowe, które odpowiadają poszczególnym komponentom:
 - a) ochrona i propagowanie wartości unijnych (komponent „Wartości unijne”);
 - b) propagowanie praw, niedyskryminacji i równości, w tym równości płci, oraz większe uwzględnianie aspektu płci i celów związanych z niedyskryminacją (komponent „Równość, prawa i równość płci”);
 - c) propagowanie zaangażowania obywateli w życie demokratyczne Unii i ich udziału w nim, a także wymian między obywatelami poszczególnych państw członkowskich oraz podnoszenie świadomości obywateli w zakresie ich wspólnej historii europejskiej (komponent „Zaangażowanie i udział obywateli”);
 - d) zwalczanie przemocy, w tym przemocy ze względu na płeć (komponent „Daphne”).

Artykuł 3

Komponent „Wartości unijne”

W ramach celu ogólnego określonego w art. 2 ust. 1 i celu szczegółowego określonego w art. 2 ust. 2 lit. a) Program koncentruje się na ochronie, propagowaniu praw oraz podnoszeniu świadomości na ich temat dzięki zapewnianiu wsparcia finansowego organizacjom społeczeństwa obywatelskiego działającym na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i ponadnarodowym w dziedzinie propagowania i utrzymywania tych praw, a tym samym zwiększaniu ochrony i propagowaniu w szerszym zakresie wartości unijnych oraz poszanowania państwa prawnego i przyczynianiu się do budowy bardziej demokratycznej Unii, demokratycznego dialogu, przejrzystości i dobrych rządów.

Artykuł 4

Komponent „Równość, prawa i równość płci”

W ramach celu ogólnego określonego w art. 2 ust. 1 i celu szczegółowego określonego w art. 2 ust. 2 lit. b) Program koncentruje się na:

- 1) propagowaniu równości i zapobieganiu nierównościom i dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną oraz zwalczaniu tych nierówności i tej dyskryminacji, a także poszanowaniu zasady niedyskryminacji ze względów, o których mowa w art. 21 Karty;
- 2) wspieraniu, promowaniu i wdrażaniu kompleksowych polityk mających na celu:
 - a) propagowanie pełnego korzystania przez kobiety z przysługujących im praw; równości płci, łącznie z równowagą między życiem zawodowym a prywatnym; wzmocnienia pozycji kobiet; oraz uwzględniania aspektu płci;
 - b) propagowanie niedyskryminacji i uwzględniania problematyki dotyczącej niedyskryminacji;
 - c) zwalczanie rasizmu, ksenofobii i wszelkich form nietolerancji, w tym homofobii, bifobii, transfobii, interfobii oraz nietolerancji ze względu na tożsamość płciową, zarówno w internecie, jak i poza nim;
 - d) ochronę i propagowanie praw dziecka;
 - e) ochronę i propagowanie praw osób z niepełnosprawnościami;
- 3) ochronie i propagowaniu praw związanych z obywatelstwem Unii oraz prawa do ochrony danych osobowych.

Artykuł 5

Komponent „Zaangażowanie i udział obywateli”

W ramach celu ogólnego określonego w art. 2 ust. 1 i celu szczegółowego określonego w art. 2 ust. 2 lit. c) Program koncentruje się na:

- 1) wspieraniu projektów mających na celu upamiętnianie decydujących momentów dla współczesnej historii Europy, takich jak dojście do władzy reżimów autorytarnych i totalitarnych, łącznie z ich przyczynami i skutkami, oraz projektów nakierowanych na podnoszenie świadomości europejskich obywateli na temat ich wspólnej historii, kultury, dziedzictwa kulturowego i wartości, zwiększając tym samym ich zrozumienie Unii, jej początków, celu, różnorodności i osiągnięć oraz znaczenia wzajemnego zrozumienia i tolerancji;
- 2) propagowaniu udziału obywateli i stowarzyszeń przedstawicielskich w życiu demokratycznym i obywatelskim Unii oraz wnoszenia w nie wkładu dzięki umożliwieniu im wypowiedzania się i publicznej wymiany poglądów we wszystkich obszarach działania Unii;
- 3) propagowaniu wymian między obywatelami różnych krajów, w szczególności za pośrednictwem partnerstw miast i sieci miast, aby umożliwić im praktyczne doświadczanie bogactwa i różnorodności wspólnego dziedzictwa Unii, oraz uświadomić im, że takie bogactwo i różnorodność to solidne fundamenty wspólnej przyszłości.

Artykuł 6

Komponent „Daphne”

W ramach celu ogólnego określonego w art. 2 ust. 1 i celu szczegółowego określonego w art. 2 ust. 2 lit. d) Program koncentruje się na:

- 1) zapobieganiu na wszystkich poziomach wszelkim formom przemocy ze względu na płeć stosowanej wobec kobiet i dziewcząt i przemocy domowej oraz zwalczaniu tych zjawisk, w tym dzięki propagowaniu standardów określonych w Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska);
- 2) zapobieganiu wszelkim formom przemocy wobec dzieci, młodzieży oraz innych grup zagrożonych, takich jak osoby LGBTIQ i osoby z niepełnosprawnościami, jak również zwalczaniu takiej przemocy;

- 3) wspieraniu i ochronie wszystkich bezpośrednich i pośrednich ofiar form przemocy, o których mowa w pkt 1 i 2, takich jak ofiary przemocy domowej popełnianej w obrębie rodziny lub w związkach, –w tym dzieci osieroconych w wyniku przestępstw popełnianych w środowisku domowym, oraz wspieraniu ofiar przemocy ze względu na płeć i zapewnianiu im takiego samego poziomu ochrony w całej Unii.

Artykuł 7

Budżet

1. Pula środków finansowych na realizację Programu okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. wynosi 641 705 000 EUR w cenach bieżących.
2. W wyniku dostosowania dotyczącego poszczególnych programów przewidzianego w art. 5 rozporządzenia (UE, Euratom) 2020/2093 kwotę określoną w ust. 1 niniejszego artykułu, zwiększa się o dodatkową alokację wynoszącą 800 000 000 EUR w cenach z 2018 r., jak określono w załączniku II do tego rozporządzenia.
3. W ramach kwoty określonej w ust. 1, następujące orientacyjne kwoty przydziela się na następujące cele:
 - a) 297 366 097 EUR w cenach bieżących, tj. 46,34 % puli środków finansowych, na cele szczegółowe określone w art. 2 ust. 2 lit. a);
 - b) 169 410 120 EUR w cenach bieżących, tj. 26,4 % puli środków finansowych, na cele szczegółowe określone w art. 2 ust. 2 lit. b) i d);
 - c) 174 928 783 EUR w cenach bieżących, tj. 27,26 % puli środków finansowych, na cele szczegółowe określone w art. 2 ust. 2 lit. c).
4. W ramach kwoty określonej w ust. 2, następujące orientacyjne kwoty przydziela się na następujące cele:
 - a) 43,00 %, maksymalnie 344 000 000 EUR w cenach z 2018 r., na cele szczegółowe określone w art. 2 ust. 2 lit. a);
 - b) 23,07 %, maksymalnie 184 560 000 EUR w cenach z 2018 r., na cele szczegółowe określone w art. 2 ust. 2 lit. b) i d);
 - c) 23,93 %, maksymalnie 191 440 000 EUR w cenach z 2018 r., na cele szczegółowe określone w art. 2 ust. 2 lit. c);
 - d) 10,00 %, maksymalnie 80 000 000 EUR w cenach z 2018 r., na dowolny z celów określonych w art. 2 ust. 2.
5. W ramach kwot określonych w ust. 3 lit. a) i b) oraz ust. 4 lit. a) i b), co najmniej 50 % środków przydziela się na wspieranie działań prowadzonych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, z czego co najmniej 40 % środków przydziela się lokalnym i regionalnym organizacjom społeczeństwa obywatelskiego.
6. W ramach kwoty określonej w ust. 3 lit. b) i ust. 4 lit. b), co najmniej 40 % środków przydziela się na wspieranie działań służących zapobieganiu na wszystkich poziomach wszelkim formom przemocy ze względu na płeć i zwalczaniu takich form przemocy oraz co najmniej 15 % na działania propagujące pełne korzystanie przez kobiety z przysługujących im praw; równość płci, łącznie z równowagą między życiem zawodowym a prywatnym; wzmacnianie pozycji kobiet; i uwzględnianie aspektu płci.
7. W ramach kwoty określonej w ust. 3 lit. c) i ust. 4 lit. c), co najmniej 65 % środków przydziela się na uczestnictwo w życiu demokratycznym oraz 15 % na działania dotyczące pamięci.
8. Komisja nie może przekraczać przydzielonych wartości procentowych środków finansowych Programu określonych w ust. 6 i 7 o więcej niż dziesięć punktów procentowych.
9. Kwoty określone w ust. 1 i 2, mogą być wykorzystane na pomoc techniczną i administracyjną na rzecz realizacji Programu, taką jak działania przygotowawcze, monitorowanie, kontrola, audyt i ocena, w tym na instytucjonalne systemy informatyczne, badania, spotkania ekspertów oraz działania komunikacyjne w zakresie priorytetów i obszarów związanych z celami ogólnymi Programu.

10. Zgodnie z art. 193 ust. 2 akapit drugi lit. a) rozporządzenia finansowego, biorąc pod uwagę opóźnione wejście w życie niniejszego rozporządzenia oraz w celu zapewnienia ciągłości, koszty poniesione na działania wspierane na podstawie niniejszego rozporządzenia można uznać – w ograniczonym okresie – za kwalifikowalne od dnia 1 stycznia 2021 r., nawet jeżeli zostały one poniesione przed przedłożeniem wniosku o udzielenie dotacji.

11. Zasoby przydzielone państwom członkowskim w ramach zarządzania dzielonego mogą, na wniosek zainteresowanego państwa członkowskiego, zostać przesunięte do Programu z zastrzeżeniem warunków określonych w art. 26 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów na 2021–2027”). Komisja wykonuje te zasoby bezpośrednio zgodnie z art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. a) rozporządzenia finansowego lub pośrednio zgodnie z lit. c) tego akapitu. Zasoby te wykorzystuje się na rzecz zainteresowanego państwa członkowskiego.

Artykuł 8

Państwa trzecie stowarzyszone z Programem

W Programie mogą uczestniczyć następujące państwa trzecie :

- a) członkowie EFTA, którzy są członkami EOG, zgodnie z warunkami określonymi w Porozumieniu o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- b) państwa przystępujące, państwa kandydujące i potencjalni kandydaci, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami udziału tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami określonych w umowach między Unią a tymi państwami;
- c) państwa objęte europejską polityką sąsiedztwa, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami udziału tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami określonymi w porozumieniach między Unią a tymi państwami;
- d) inne państwa trzecie, zgodnie z warunkami określonymi w szczegółowej umowie obejmującej uczestnictwo danego państwa trzeciego w programie Unii, pod warunkiem że umowa ta:
 - (i) zapewnia sprawiedliwą równowagę w odniesieniu do wkładów i korzyści państwa trzeciego uczestniczącego w programach Unii;
 - (ii) określa warunki uczestnictwa w programach, w tym sposób obliczania wkładów finansowych do poszczególnych programów, i związane z tymi programami koszty administracyjne;
 - (iii) nie przyznaje państwu trzeciemu jakichkolwiek uprawnień decyzyjnych w odniesieniu do programu Unii;
 - (iv) gwarantuje prawa Unii do zapewnienia należytego zarządzania finansami i ochrony jej interesów finansowych.

Wkłady, o których mowa w akapicie pierwszym lit. d) ppkt (ii), stanowią dochody przeznaczone na określony cel zgodnie z art. 21 ust. 5 rozporządzenia finansowego.

Artykuł 9

Realizacja i formy finansowania unijnego

1. Program jest realizowany według metody zarządzania bezpośredniego zgodnie z rozporządzeniem finansowym lub według metody zarządzania pośredniego przez podmioty, o których mowa w art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) tego rozporządzenia.

2. Program może zapewniać finansowanie w dowolnej formie przewidzianej w rozporządzeniu finansowym.
3. Z wkładów na mechanizm ubezpieczeń wzajemnych można pokryć ryzyko związane z odzyskaniem środków należnych od ich odbiorców i wkłady te uznaje się za wystarczającą gwarancję na mocy rozporządzenia finansowego. Zastosowanie mają przepisy przewidziane w art. 37 ust 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 ⁽³²⁾.

Artykuł 10

Rodzaje działań

Na mocy niniejszego rozporządzenia można otrzymać finansowanie na działania przyczyniające się do osiągnięcia jednego z celów szczegółowych określonych w art. 2. Do finansowania kwalifikują się w szczególności działania wymienione w załączniku I.

Artykuł 11

Grupa dialogu obywatelskiego

Komisja ustanawia grupę dialogu obywatelskiego na potrzeby zapewnienia regularnego, otwartego i przejrzystego dialogu z beneficjentami Programu i innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk oraz omawiania rozwoju polityki w ramach obszarów i celów objętych Programem i odnośnych obszarów.

Rozdział II

Dotacje

Artykuł 12

Dotacje

1. Dotacje w ramach Programu są przyznawane i zarządzane zgodnie z tytułem VIII rozporządzenia finansowego.
2. Członkami komisji oceniającej mogą być eksperci zewnętrzni.

Artykuł 13

Finansowanie skumulowane i alternatywne

1. Działanie, które otrzymało wkład w ramach Programu, może również otrzymać wkład z innego programu Unii, w tym funduszy objętych zarządzaniem dzielonym, pod warunkiem że wkłady te nie pokrywają tych samych kosztów. Zasady odnośnego programu Unii mają zastosowanie do odpowiedniego wkładu w działanie. Finansowanie skumulowane nie może przekraczać łącznych kosztów kwalifikowalnych działania. Wsparcie z różnych programów Unii może być obliczane proporcjonalnie, zgodnie z dokumentami określającymi warunki wsparcia.
2. Działania, którym przyznano znak „pieczęci doskonałości” w ramach Programu, mogą otrzymać wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, zgodnie z art. 73 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021–2027, jeżeli spełniają następujące łączne warunki:
 - a) zostały ocenione w kontekście zaproszenia do składania wniosków w ramach Programu;

⁽³²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013 (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 1).

- b) spełniają minimalne wymagania jakościowe określone w tym zaproszeniu do składania wniosków;
- c) nie mogą być finansowane w ramach tego zaproszenia do składania wniosków z uwagi na ograniczenia budżetowe.

Artykuł 14

Podmioty kwalifikowalne

1. Oprócz kryteriów określonych w art. 197 rozporządzenia finansowego zastosowanie mają kryteria kwalifikowalności określone w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.
2. Następujące podmioty spełniają kryteria kwalifikowalności:
 - a) podmiot prawny mający siedzibę w:
 - (i) państwie członkowskim lub w powiązonym z nim kraju lub terytorium zamorskim;
 - (ii) państwie trzecim stowarzyszonym z Programem, z wyjątkiem przypadków dotyczących celu szczegółowego, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. a);
 - b) podmiot prawny utworzony na mocy prawa Unii lub organizacja międzynarodowa.
3. Na rzecz europejskiej sieci krajowych organów ds. równości (Equinet) może zostać przyznana na mocy art. 7 ust. 3 lit. b) oraz art. 7 ust. 4 lit. b) dotacja na działalność bez zaproszenia do składania wniosków z przeznaczeniem na pokrycie wydatków związanych ze stałym programem prac Equinet.

Rozdział III

Programowanie, monitorowanie, ocena i kontrola

Artykuł 15

Program prac

1. Program jest realizowany w ramach programów prac, o których mowa w art. 110 rozporządzenia finansowego.
2. Program prac jest przyjmowany przez Komisję w drodze aktu wykonawczego. Ten akt wykonawczy przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 22.

Artykuł 16

Monitorowanie i sprawozdawczość

Wskaźniki na potrzeby sprawozdawczości dotyczącej postępów Programu w realizacji celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 2 określa załącznik II.

Aby zapewnić skuteczną ocenę postępów w realizacji celów Programu, Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 18 zmieniających załącznik II w odniesieniu do wskaźników, jeżeli uznaje się to za konieczne, a także uzupełniających niniejsze rozporządzenie o uregulowania dotyczące monitorowania i oceny.

System sprawozdawczości dotyczącej realizacji celów zapewnia efektywne, skuteczne i terminowe gromadzenie danych na potrzeby monitorowania realizacji i rezultatów Programu.

W tym celu na odbiorców środków finansowych Unii oraz, w stosownych przypadkach, na państwa członkowskie nakłada się proporcjonalne wymagania dotyczące sprawozdawczości.

Artykuł 17

Ocena

1. Oceny Programu przeprowadza się w odpowiednim czasie, pozwalającym na uwzględnienie ich wyników w procesie decyzyjnym.
2. Komisja przeprowadza ocenę śródkresową Programu z chwilą, gdy dostępne są wystarczające informacje na temat realizacji Programu, jednak nie później niż cztery lata od rozpoczęcia jego realizacji. Ocena śródkresowa uwzględnia wyniki ocen długoterminowego wpływu poprzednich programów.
3. Komisja przeprowadza ocenę końcową Programu po zakończeniu jego realizacji, lecz nie później niż cztery lata po upływie okresu określonego w art. 1.
4. Komisja przekazuje wnioski z tych ocen, opatrzone własnymi komentarzami, Parlamentowi Europejskiemu, Radzie, Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu i Komitetowi Regionów.

Artykuł 18

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 16, powierza się Komisji do dnia 31 grudnia 2027 r.
3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 16, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.
5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 16 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 19

Ochrona interesów finansowych Unii

W przypadku gdy państwo trzecie uczestniczy w Programie na podstawie decyzji przyjętej na mocy umowy międzynarodowej lub na podstawie jakiegokolwiek innego instrumentu prawnego, przyznaje ono właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu, OLAF i Trybunałowi Obrachunkowemu niezbędne prawa i dostęp, umożliwiające tym podmiotom wykonywanie w pełni ich odpowiednich kompetencji. W przypadku OLAF takie prawa obejmują prawo do prowadzenia dochodzeń, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, przewidzianych w rozporządzeniu (UE, Euratom) nr 883/2013.

Rozdział IV

Przepisy przejściowe i końcowe

Artykuł 20

Informacja, komunikacja i promocja

1. Odbiorcy finansowania unijnego podają informacje o pochodzeniu tych środków oraz zapewniają eksponowanie finansowania unijnego, w szczególności podczas promowania działań i ich rezultatów, poprzez dostarczanie spójnych, skutecznych i proporcjonalnych ukierunkowanych informacji przeznaczonych dla różnych grup odbiorców, w tym dla mediów i opinii publicznej.
2. Komisja prowadzi działania informacyjne i komunikacyjne związane z Programem oraz realizowanymi w jego ramach działaniami i uzyskanymi rezultatami.
3. Zasoby finansowe przydzielone na Program przyczyniają się również do komunikacji instytucjonalnej na temat priorytetów politycznych Unii, w zakresie, w jakim priorytety te są związane z celami, o których mowa w art. 2.

Artykuł 21

Punkty kontaktowe ds. Programu

Każde państwo członkowskie może ustanowić punkty kontaktowe ds. Programu odpowiedzialne za udzielanie wnioskodawcom, zainteresowanym stronom i beneficjentom Programu bezstronnych wytycznych, praktycznych informacji i pomocy w odniesieniu do wszystkich jego aspektów, w tym procedury składania wniosków, rozpowszechniania informacji przyjaznych dla użytkownika i rezultatów Programu, poszukiwania partnerów, szkoleń i formalności.

Punkty kontaktowe ds. Programu wykonują swoje zadania w sposób niezależny.

Artykuł 22

Procedura komitetowa

1. Komisję wspomaga komitet. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
3. Komitet może zbierać się w szczególnym składzie, aby rozstrzygać kwestie dotyczące poszczególnych komponentów Programu.

Artykuł 23

Uchylenie

Rozporządzenia (UE) nr 1381/2013 i (UE) nr 390/2014 tracą moc ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2021 r.

Artykuł 24

Przepisy przejściowe

1. Niniejsze rozporządzenie nie ma wpływu na kontynuację ani modyfikację działań rozpoczętych na podstawie rozporządzeń (UE) nr 1381/2013 i (UE) nr 390/2014, które nadal stosuje się do tych działań aż do ich zamknięcia.

2. Z puli środków finansowych przeznaczonych na Program pokrywane mogą być również wydatki na pomoc techniczną i administracyjną w celu zapewnienia przejścia między Programem a środkami przyjętymi na podstawie rozporządzeń (UE) nr 1381/2013 i (UE) nr 390/2014.

3. W razie potrzeby w budżecie Unii obejmującym okres po roku 2027 mogą zostać zapisane środki na pokrycie wydatków przewidzianych w art. 7 ust. 9, aby umożliwić zarządzanie działaniami, które nie zostaną zakończone przed dniem 31 grudnia 2027 r.

Artykuł 25

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie z dniem jego opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 2021 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 28 kwietnia 2021 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

D. M. SASSOLI

Przewodniczący

W imieniu Rady

A. P. ZACARIAS

Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

DZIAŁANIA WSPIERANE W RAMACH PROGRAMU

Cele ogólne i szczegółowe Programu określone w art. 2 są realizowane w szczególności przez wspieranie następujących działań:

- 1) podnoszenie świadomości, propagowanie i rozpowszechnianie informacji w ramach obszarów i celów objętych Programem w celu podniesienia poziomu wiedzy na temat praw i wartości i oraz powiązanych polityk;
- 2) wzajemne uczenie się i wymiana dobrych praktyk między zainteresowanymi stronami w celu pogłębiania wiedzy i wzajemnego zrozumienia;
- 3) działania analityczne i monitorujące mające na celu lepsze zrozumienie sytuacji w państwach członkowskich i na poziomie Unii w obszarach objętych Programem, a także poprawę wdrażania prawa Unii oraz polityk i wartości unijnych w państwach członkowskich, takie jak działania obejmujące gromadzenie danych i statystyk; opracowywanie wspólnych metod oraz, w stosownych przypadkach, wskaźników lub wartości referencyjnych; studia, badania, analizy i ankiety; oceny; oceny skutków oraz opracowywanie i publikowanie przewodników, sprawozdań i materiałów edukacyjnych;
- 4) szkolenie odpowiednich zainteresowanych stron w celu zwiększenia ich wiedzy na temat polityk i praw w obszarach objętych Programem;
- 5) opracowywanie i obsługa narzędzi z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- 6) udzielanie wsparcia organizacjom społeczeństwa obywatelskiego i niekomercyjnym zainteresowanym stronom prowadzącym działalność w obszarach objętych Programem:
 - a) w celu zwiększenia ich zdolności w zakresie reagowania oraz zapewniania wszystkim obywatelom odpowiedniego dostępu do ich usług, działań doradczych i działań wspierających;
 - b) w celu prowadzenia działań rzeczniczych propagujących prawa, i wzmacniających tym samym ochronę i intensyfikujących propagowanie wartości unijnych oraz poszanowania państwa prawnego, a także przyczyniających się do demokratycznego dialogu, przejrzystości i dobrych rządów, również w sytuacjach kurczącej się przestrzeni działania społeczeństwa obywatelskiego;
- 7) zwiększanie świadomości wśród obywateli, zwłaszcza młodzieży, w zakresie europejskiej kultury, europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz europejskiej tożsamości i historii, w tym na temat reżimów totalitarnych i autorytarnych oraz innych decydujących wydarzeń z najnowszej historii Europy, aby utrwalić pamięć i zwiększyć zaangażowanie europejskich obywateli na rzecz Unii, a także zachęcać do tolerancji, wzajemnego zrozumienia, dialogu międzykulturowego i poszanowania różnorodności;
- 8) integrowanie obywateli różnych narodowości i kultur dzięki umożliwianiu im udziału w działaniach związanych z partnerstwem miast oraz projektach społeczeństwa obywatelskiego, a tym samym stwarzanie warunków do lepszego podejścia oddolnego i zwiększanie zaangażowania obywatelskiego i demokratycznego;
- 9) zachęcanie do aktywnego i sprzyjającego włączeniu społecznemu uczestnictwa w budowie bardziej demokratycznej Unii i ułatwianie takiego uczestnictwa, jak również podnoszenie świadomości praw i wartości w drodze udzielania wsparcia na rzecz organizacji społeczeństwa obywatelskiego;
- 10) rozwijanie potencjału sieci europejskich w zakresie propagowania i dalszego rozwijania prawa Unii oraz jej wartości, celów politycznych i strategii;
- 11) finansowanie pomocy technicznej i organizacyjnej na rzecz wykonywania rozporządzenia (UE) 2019/788 i umacnianie tym samym korzystania przez obywateli z ich prawa do zgłaszania i popierania europejskich inicjatyw obywatelskich;
- 12) pogłębianie wiedzy na temat Programu oraz upowszechnianie i umożliwienie przenoszenia jego wyników, a także wspieranie działań informacyjnych na rzecz obywateli, w tym przez tworzenie i wspieranie punktów kontaktowych ds. Programu.

ZAŁĄCZNIK II

WSKAŹNIKI

Program jest monitorowany w oparciu o zestaw wskaźników mających na celu pomiar zakresu, w jakim osiągnięto jego cele ogólne i szczegółowe, przy jednoczesnej minimalizacji obciążeń i kosztów administracyjnych. W tym celu gromadzone będą dane dotyczące następującego zestawu wskaźników:

- 1) liczba osób, które zostały objęte:
 - a) działaniami szkoleniowymi;
 - b) działaniami związanymi z wzajemnym uczeniem się i wymianą dobrych praktyk;
 - c) działaniami popularyzacyjnymi, informacyjnymi i służącymi zwiększaniu świadomości;
- 2) liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które zostały objęte wsparciem i działaniami na rzecz budowania potencjału;
- 3) liczba sieci i inicjatyw ponadnarodowych skupiających się na pamięci europejskiej i europejskim dziedzictwie w wyniku interwencji w ramach Programu.

Wszystkie poszczególne dane są w miarę możliwości przedstawiane w podziale na płeć. Oceny śródkresowe i oceny końcowe Programu koncentrują się na poszczególnych komponentach i działaniach i uwzględniają aspekt równości płci, i oceniają wpływ na równość płci.

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/693
z dnia 28 kwietnia 2021 r.
ustanawiające program „Sprawiedliwość” oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1382/2013

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 81 ust. 1 i 2 oraz art. 82 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽¹⁾,

po konsultacji z Komitetem Regionów,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Zgodnie z art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne państwom członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn. W art. 3 TUE doprecyzowano następnie, że celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów oraz że szanuje ona swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy. Wartości te zostały ponadto potwierdzone i wyrażone w prawach, wolnościach i zasadach przewidzianych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).
- (2) Kluczowe jest, aby te prawa i wartości były nadal aktywnie pielęgnowane, chronione, propagowane, egzekwowane i podzielane przez obywateli i narody i aby pozostawały w centrum projektu unijnego, ponieważ pogorszenie ochrony tych praw i wartości w którymkolwiek państwie członkowskim może mieć szkodliwy wpływ na Unię jako całość. W ramach budżetu ogólnego Unii należy zatem przewidzieć nowy Fundusz „Sprawiedliwość, Prawa i Wartości”, obejmujący program „Obywatele, równość, prawa i wartości” ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/692 ⁽³⁾ i program „Sprawiedliwość”. W czasach, gdy europejskie społeczeństwa zmagają się z ekstremizmem, radykalizmem i podziałami, a przestrzeń dla niezależnego społeczeństwa obywatelskiego się kurczy, tym ważniejsze są propagowanie, umacnianie i obrona sprawiedliwości, praw i wartości unijnych

⁽¹⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 178.

⁽²⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 17 kwietnia 2019 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz stanowisko Rady w pierwszym czytaniu z dnia 19 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym). Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 28 kwietnia 2021 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/692 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program „Obywatele, równość, prawa i wartości” oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 i rozporządzenie Rady (UE) nr 390/2014 (zob. s. ... niniejszego Dziennika Urzędowego).

obejmujących poszanowanie godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowanie praw człowieka. Będzie to miało głębokie i bezpośrednie skutki dla życia politycznego, społecznego, kulturalnego i gospodarczego w Unii. Jako część nowego Funduszu „Sprawiedliwość, Prawa i Wartości” program „Sprawiedliwość” (zwany dalej „Programem”), zgodnie z programem „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020 ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1382/2013 ⁽⁴⁾, będzie nadal udzielał wsparcia na rzecz dalszego rozwoju unijnej przestrzeni sprawiedliwości, której podstawą są państwo prawne, niezależność i bezstronność wymiaru sprawiedliwości, wzajemne uznawanie i zaufanie, dostęp do wymiaru sprawiedliwości i współpraca transgraniczna. Program „Obywatele, równość, prawa i wartości” połączy program „Prawa, równość i obywatelstwo” na lata 2014–2020 ustanowiony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 ⁽⁵⁾ z programem „Europa dla obywateli” ustanowionym rozporządzeniem Rady (UE) nr 390/2014 ⁽⁶⁾.

- (3) Program należy ustanowić na okres siedmiu lat w celu dostosowania jego czasu trwania do okresu obowiązywania wieloletnich ram finansowych ustanowionych w rozporządzeniu Rady (UE, Euratom) 2020/2093 ⁽⁷⁾.
- (4) Fundusz „Sprawiedliwość, Prawa i Wartości” oraz dwa programy finansowania leżące u jego podstaw skupią się na osobach i podmiotach przyczyniających się do tego, aby nasze wspólne wartości oraz bogata różnorodność, a także prawa i równość były żywe i dynamiczne. Ostatecznym celem jest wspieranie i utrzymanie otwartego, pluralistycznego, integracyjnego i demokratycznego społeczeństwa opartego na prawach i równości. Obejmuje to dynamiczne i silne społeczeństwo obywatelskie będące główną zainteresowaną stroną, zachęcanie ludzi do udziału w życiu demokratycznym, obywatelskim i społecznym oraz pielęgnowanie bogatej różnorodności europejskiego społeczeństwa w oparciu o nasze wspólne wartości, historię i pamięć o przeszłości. Art. 11 TUE wymaga, aby instytucje Unii utrzymywały otwarty, przejrzysty i regularny dialog ze społeczeństwem obywatelskim oraz aby za pomocą odpowiednich środków umożliwiały obywatelom i stowarzyszeniom przedstawicielskim wypowiadanie się i publiczną wymianę poglądów we wszystkich obszarach działania Unii.
- (5) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) przewiduje stworzenie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w poszanowaniu praw podstawowych oraz różnych systemów i tradycji prawnych państw członkowskich. Poszanowanie i propagowanie państwa prawnego, praw podstawowych i demokracji w Unii jest warunkiem zachowania wszystkich praw i utrzymania obowiązków zapisanych w Traktatach oraz budowania zaufania obywateli do Unii. Sposób realizowania zasady państwa prawnego w państwach członkowskich ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi i między ich systemami prawnymi. W tym celu Unia powinna przyjąć środki służące rozwijaniu współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych. W ramach dalszego tworzenia europejskiej przestrzeni sprawiedliwości należy zapewnić i wspierać na wszystkich poziomach poszanowanie praw podstawowych oraz wspólnych zasad i wartości, takich jak zasada równego traktowania i zasada niedyskryminacji z któregośkolwiek z powodów wymienionych w art. 21 Karty, obok solidarności, skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla wszystkich, państwa prawnego, demokracji oraz sprawnie działającego niezależnego systemu wymiaru sprawiedliwości.
- (6) Finansowanie powinno pozostać jednym z istotnych narzędzi służących skutecznej realizacji ambitnych celów ustanowionych w Traktatach. Obok innych środków, elastyczny i skuteczny program „Sprawiedliwość” ma kluczowe znaczenie dla ułatwienia planowania i realizacji tych celów. Program powinien być realizowany w sposób przyjazny dla użytkownika, na przykład dzięki przyjaznej dla użytkownika procedurze składania wniosków i sprawozdawczości; należy też dążyć do zapewnienia jego zrównoważonego zasięgu geograficznego. Szczególną uwagę należy zwrócić na dostępność Programu dla wszystkich kategorii beneficjentów. W ramach puli środków finansowych przeznaczonych na Program należy zachować pewną elastyczność w procesie alokacji środków na cele szczegółowe. Margines elastyczności należy w pierwszej kolejności przeznaczyć na działania, które wspierają propagowanie państwa prawnego.
- (7) Aby zapewnić stopniowe ustanowienie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości dla wszystkich Unia ma przyjmować środki dotyczące współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych, co stanowi fundament współpracy wymiarów sprawiedliwości w Unii od czasu posiedzenia Rady Europejskiej w Tampere w dniach 15 i 16 października 1999 r. Wzajemne uznawanie wymaga wysokiego poziomu wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi. Po

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1382/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające program „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020 (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 73).

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1381/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające program „Prawa, równość i obywatelstwo” na lata 2014–2020 (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 62).

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Rady (UE) nr 390/2014 z dnia 14 kwietnia 2014 r. ustanawiające program „Europa dla obywateli” na lata 2014–2020 (Dz.U. L 115 z 17.4.2014, s. 3).

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Rady (UE, Euratom) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U. L 4331 z 22.12.2020, s. 11).

to by ułatwić wzajemne uznawanie i pogłębić wzajemne zaufanie, w kilku obszarach przyjęto już środki służące zbliżeniu przepisów ustawowych państw członkowskich. Sprawnie funkcjonująca przestrzeń sprawiedliwości, w której usunięto przeszkody utrudniające prowadzenie transgranicznych postępowań sądowych i dostęp do wymiaru sprawiedliwości w sytuacjach transgranicznych, jest również kluczowa dla zapewnienia wzrostu gospodarczego i dalszej integracji. Jednocześnie prawidłowo funkcjonująca europejska przestrzeń sprawiedliwości, która obejmuje sprawne, niezależne i wysokiej jakości krajowe systemy prawne, jak również większy stopień wzajemnego zaufania są niezbędne dla rozkwitu rynku wewnętrznego i utrzymania wspólnych wartości Unii.

- (8) Dostęp do wymiaru sprawiedliwości powinien obejmować w szczególności dostęp do sądów, do alternatywnych metod rozstrzygania sporów oraz do osób sprawujących urzędy publiczne, które są zobowiązane na mocy prawa do udzielania stronom niezależnych i bezstronnych porad prawnych.
- (9) Pełne poszanowanie i propagowanie państwa prawnego ma zasadnicze znaczenie dla wysokiego poziomu wzajemnego zaufania w dziedzinie sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, oraz w szczególności dla skutecznej współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych, która to współpraca opiera się na wzajemnym uznaniu. Państwo prawne jest jedną ze wspólnych wartości zapisanych w art. 2 TUE, a jej konkretnym wyrazem jest zasada skutecznej ochrony sądowej, o której mowa w art. 19 ust. 1 TUE i w art. 47 Karty. Propagowanie państwa prawnego dzięki wspieraniu starań na rzecz zwiększenia niezależności, przejrzystości, rozliczalności, jakości i wydajności krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości przyczynia się do wzrostu wzajemnego zaufania, które jest niezbędne we współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych. Niezależność i bezstronność wymiaru sprawiedliwości są częścią istoty prawa do rzetelnego procesu sądowego i mają kluczowe znaczenie dla ochrony wartości europejskich. Ponadto sprawne systemy wymiaru sprawiedliwości, w których zapewniana są rozsądne terminy postępowań, gwarantują pewność prawa wszystkim zainteresowanym stronom.
- (10) Zgodnie z art. 81 ust. 2 lit. h) i art. 82 ust. 1 lit. c) TFUE Unia ma wspierać szkolenia sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości jako sposób pogłębiania współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych. Zapewnienie szkolenia osób wykonujących zawody związane z wymiarem sprawiedliwości jest ważnym narzędziem służącym wypracowaniu wspólnego rozumienia, w jaki sposób najlepiej wprowadzać i zachowywać państwo prawne i prawa podstawowe. Przyczynia się ono do budowania europejskiej przestrzeni sprawiedliwości dzięki tworzeniu wspólnej kultury sądowniczej wśród osób wykonujących zawody związane z wymiarem sprawiedliwości państw członkowskich. Istotne jest zapewnienie niedyskryminacyjnego, prawidłowego, spójnego i konsekwentnego stosowania prawa Unii oraz wzajemnego zaufania i zrozumienia między osobami wykonującymi zawody związane z wymiarem sprawiedliwości w postępowaniach o charakterze transgranicznym. Działania szkoleniowe wspierane w ramach Programu powinny opierać się na solidnej ocenie potrzeb szkoleniowych, wykorzystywać najnowsze metody szkoleniowe, obejmować wydarzenia transgraniczne obejmujące osoby wykonujące zawody związane z wymiarem sprawiedliwości z różnych państw członkowskich, zawierać elementy aktywnego uczenia się i tworzenia sieci kontaktów i mieć zrównoważony charakter. Działania takie powinny obejmować szkolenia na temat terminologii prawnej, prawa cywilnego i karnego oraz praw podstawowych a także na temat wzajemnego uznawania i gwarancji proceduralnych. Działania takie powinny także obejmować szkolenia dla sędziów, prawników i prokuratorów dotyczące wyzwań i przeszkód napotykanych przez osoby, które często spotykają się z dyskryminacją lub znajdują się w trudnej sytuacji, takie jak kobiety, dzieci, przedstawiciele mniejszości, osoby LGBTIQ, osoby z niepełnosprawnościami oraz ofiary przemocy na tle płciowym, przemocy domowej lub przemocy w związkach i innych form przemocy interpersonalnej. Szkolenia takie powinny być prowadzone przy bezpośrednim udziale organizacji reprezentujących takie osoby lub im pomagających, a w miarę możliwości przy udziale takich osób. Zważywszy na fakt, że kobiety są niedostatecznie reprezentowane na najwyższych stanowiskach w wymiarze sprawiedliwości, należy zachęcać kobiety wykonujące zawód sędziego, zawód prokuratora i inne zawody prawnicze do udziału w szkoleniach.
- (11) Do celów niniejszego rozporządzenia termin „sędziowie i inni pracownicy wymiaru sprawiedliwości” należy interpretować szeroko, tak aby obejmował on sędziów, prokuratorów, członków personelu sądów i prokuratur oraz wszelkie inne osoby wykonujące zawody związane z wymiarem sprawiedliwości, powiązane z sądownictwem lub w inny sposób uczestniczące w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, niezależnie od definicji w prawie krajowym, statusu prawnego lub organizacji wewnętrznej , takie jak prawnicy, notariusze, komornicy sądowi, osoby wykonujące funkcje związane z postępowaniami dotyczącymi niewypłacalności, mediatorzy, sądowi tłumacze ustni i pisemni, biegli sądowi, personel więzienny oraz kuratorzy sądowi.

- (12) W szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości mogą być zaangażowane różnorodne podmioty, takie jak organy prawne, organy wymiaru sprawiedliwości i organy administracyjne państw członkowskich, instytucje akademickie, krajowe organy odpowiedzialne za szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości, organizacje lub sieci szkoleniowe działające na poziomie europejskim czy też sieci sądowych koordynatorów ds. prawa Unii. Organy i podmioty działające w europejskim interesie ogólnym w dziedzinie szkolenia sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości, takie jak Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (EJTN), Akademia Prawa Europejskiego (ERA), Europejska Sieć Rad Sądownictwa (ENCJ), Stowarzyszenie Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej (ACA-Europe), Sieć Prezesów Sądów Najwyższych Unii Europejskiej (EUSJC) oraz Europejski Instytut Administracji Publicznej (EIPA), stale odgrywają rolę we wspieraniu programów szkoleniowych o prawdziwie europejskim wymiarze przeznaczonych dla sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości i w związku z tym takie organy i podmioty miałyby możliwość uzyskania odpowiedniego wsparcia finansowego zgodnie z procedurami i kryteriami określonymi w programach prac przyjmowanych przez Komisję na podstawie niniejszego rozporządzenia.
- (13) Program powinien wspierać roczny program prac EJTN, który jest ważnym podmiotem w odniesieniu do szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości. EJTN ma specjalną pozycję, jako że jest jedyną siecią na poziomie Unii skupiającą działające w państwach członkowskich organy szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości. Dzięki temu ma wyjątkowe możliwości organizowania wymian dla sędziów i prokuratorów, zarówno nowych, jak i doświadczonych, ze wszystkich państw członkowskich oraz koordynowania prac krajowych organów szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości w zakresie organizacji szkoleń na temat prawa Unii i propagowania dobrych praktyk szkoleniowych. EJTN zapewnia również doskonałej jakości działania szkoleniowe na poziomie Unii w sposób racjonalny pod względem kosztów. Ponadto sieć obejmuje także – jako członków obserwatorów – organy szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości państw kandydujących. Sprawozdanie roczne EJTN powinno zawierać informacje na temat przeprowadzonych szkoleń w podziale, między innymi, na kategorie pracowników.
- (14) Działania objęte Programem powinny wspierać zwiększanie poziomu wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i karnych, wzajemne zaufanie między państwami członkowskimi oraz niezbędne zbliżanie ustawodawstwa w celu ułatwienia współpracy wszystkich właściwych organów, w tym drogą elektroniczną. Program powinien również wspierać ochronę sądową praw indywidualnych w sprawach cywilnych i handlowych. Powinien on również propagować większą zbieżność w dziedzinie prawa cywilnego, która pomoże wyeliminować przeszkody w satysfakcjonującym i sprawnym przebiegu postępowań sądowych i pozasądowych z korzyścią dla wszystkich stron w sporze cywilnym. Ponadto, w celu wsparcia skutecznego egzekwowania i praktycznego stosowania prawa Unii dotyczącego współpracy sądowej w sprawach cywilnych, Program powinien wspierać funkcjonowanie Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych ustanowionej decyzją Rady 2001/470/WE⁽⁸⁾. W sprawach karnych Program powinien przyczynić się do wspierania i wdrażania przepisów i procedur zapewniających uznawanie wyroków i orzeczeń w całej Unii. Powinien on ułatwić współpracę i przyczynić się do usuwania przeszkód dla skutecznej współpracy i do budowania wzajemnego zaufania. Program powinien również przyczynić się do poprawy dostępu do wymiaru sprawiedliwości dzięki propagowaniu i wspieraniu praw ofiar przestępstw, a także praw procesowych osób podejrzanych i oskarżonych w postępowaniach karnych.
- (15) Zgodnie z art. 3 TUE, art. 24 Karty i Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka Program powinien wspierać ochronę praw dziecka i uwzględniać propagowanie praw dziecka w realizacji wszystkich wspieranych działań. W związku z tym należy zwrócić szczególną uwagę na działania mające na celu ochronę praw dziecka w kontekście wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych, w tym ochronę dzieci towarzyszących rodzicom zatrzymanym, dzieci rodziców przebywających w więzieniu, a także dzieci, które są podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniach karnych.
- (16) Program „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020 umożliwił zapewnienie szkoleń na temat prawa Unii, w szczególności w odniesieniu do zakresu i stosowania Karty, skierowanych do sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości. W swoich konkluzjach z dnia 12 października 2017 r. w sprawie stosowania Karty w 2016 r. Rada przypomniała, jak ważne jest podnoszenie świadomości na temat stosowania Karty – zarówno na poziomie krajowym, jak i na poziomie Unii – w tym wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki, przedstawicieli zawodów prawniczych oraz samych posiadaczy praw. W związku z tym, aby konsekwentnie uwzględniać w działaniach prawa podstawowe, należy rozszerzyć wsparcie finansowe na służące podnoszeniu świadomości działania skierowane do organów publicznych innych niż organy sądowe i przedstawicieli zawodów prawniczych.

⁽⁸⁾ Decyzja Rady 2001/470/WE z dnia 28 maja 2001 r. ustanawiająca Europejską Sieć Sądową w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. U. L 174 z 27.6.2001, s. 25).

- (17) Zgodnie z art. 67 TFUE Unia stanowi przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w poszanowaniu praw podstawowych. W tym zakresie niezbędny jest wolny od dyskryminacji dostęp do wymiaru sprawiedliwości dla wszystkich. W celu ułatwienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości i z myślą o wspieraniu wzajemnego zaufania, które jest niezbędne do właściwego funkcjonowania przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, należy rozszerzyć wsparcie finansowe na działania na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym prowadzone przez organy inne niż organy sądowe, przez przedstawicieli zawodów prawniczych, a także przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które to działania przyczyniają się do realizacji tych celów. Wsparcia należy w szczególności udzielać na prowadzenie działań ułatwiających skuteczny i równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości osobom, które często spotykają się z dyskryminacją lub znajdują się w trudnej sytuacji. Ważne jest wspieranie działań rzeczniczych prowadzonych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, takich jak tworzenie sieci kontaktów, udział w postępowaniach przed sądem, prowadzenie kampanii, komunikacja i inne działania o charakterze monitorującym. W tym kontekście ważną rolę odgrywają również osoby wykonujące zawody związane z wymiarem sprawiedliwości powiązane z sądownictwem i działające na rzecz organizacji społeczeństwa obywatelskiego.
- (18) Zgodnie z art. 8 i 10 TFUE wszystkie działania w ramach Programu powinny wspierać uwzględnianie aspektu płci i celów związanych z niedyskryminacją. Ponadto, w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych potwierdzono prawo osób z niepełnosprawnościami do pełnej zdolności prawnej i dostępu do wymiaru sprawiedliwości. W ocenie śródkresowej i końcowej Programu należy zbadać jego wpływ w aspekcie płci, aby ustalić, w jakim stopniu przyczynia się on do osiągnięcia równości płci, oraz aby ocenić, czy Program nie wywiera niezamierzonego negatywnego wpływu na równość płci, zgodnie z pkt 16 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 16 grudnia 2020 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami oraz w sprawie nowych zasobów własnych, w tym również harmonogramu wprowadzania nowych zasobów własnych⁽⁹⁾ (zwanego dalej „Porozumieniem międzyinstytucjonalnym z dnia 16 grudnia 2020 r.”). W tym kontekście, biorąc pod uwagę odmienny charakter i rozmiar działań w ramach celów szczegółowych Programu, ważne będzie przedstawianie poszczególnych danych gromadzonych przez promotorów projektów w miarę możliwości w podziale na płeć. Ważne jest również, aby udzielać wnioskodawcom informacji na temat sposobów uwzględniania równości płci, w tym na temat stosowania w razie konieczności narzędzi uwzględniania aspektu płci, takich jak sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci oraz oceny wpływu danego działania z uwzględnieniem aspektu płci. Przy zasięgnięciu opinii ekspertów i zainteresowanych stron należy brać pod uwagę równowagę płci.
- (19) We wszystkich działaniach podejmowanych w ramach Programu należy w stosownych przypadkach również wspierać i chronić prawa poszkodowanych i pokrzywdzonych, zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych. W tym celu, należy zwrócić szczególną uwagę na lepsze wdrażanie i koordynację różnych unijnych instrumentów ochrony poszkodowanych i pokrzywdzonych, a także na działania mające na celu wymianę najlepszych praktyk między sądami a przedstawicielami zawodów prawniczych zajmującymi się przypadkami przemocy. W ramach Programu należy również wspierać doskonalenie wiedzy na temat instrumentów zbiorowego dochodzenia roszczeń i skuteczniejsze korzystanie z nich.
- (20) Działania objęte niniejszym Programem powinny przyczyniać się do tworzenia europejskiej przestrzeni sprawiedliwości, wspierania niezależności i skuteczności systemu prawnego, zacieśniania współpracy transgranicznej i nawiązywania kontaktów transgranicznych, wzmocnienia wzajemnego zaufania między wymiarami sprawiedliwości państw członkowskich, a także zapewniania prawidłowego, spójnego i konsekwentnego stosowania prawa Unii. Finansowanie powinno również przyczynić się do wspólnego rozumienia unijnych wartości oraz państwa prawnego, lepszej wiedzy o prawie i politykach Unii, dzielenia się wiedzą fachową i najlepszymi praktykami w zakresie wykorzystywania instrumentów współpracy wymiarów sprawiedliwości przez wszystkie zainteresowane strony, a także do zwiększania liczby i propagowania interoperacyjnych rozwiązań cyfrowych leżących u podstaw niezakłóconej i sprawnej współpracy transgranicznej oraz powinno zapewnić solidną bazę analityczną do wsparcia rozwoju, egzekwowania i właściwego rozumienia i wdrażania prawa i polityk Unii. Interwencja Unii pozwala na spójne realizowanie tych działań w całej Unii oraz przynosi korzyści skali. Ponadto Unia ma lepsze możliwości niż państwa członkowskie, aby zająć się sytuacjami transgranicznymi i zapewnić europejską platformę wzajemnego uczenia się i wymiany najlepszych praktyk.
- (21) Program powinien również przyczynić się do zacieśnienia współpracy między państwami członkowskimi we wszystkich przypadkach, w których prawo Unii ma wymiar zewnętrzny, – przy uwzględnieniu skutków zewnętrznych, aby przyczyniać się do poprawienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz ułatwiać radzenie sobie z wyzwaniami sądowymi i proceduralnymi.

⁽⁹⁾ Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 28.

- (22) Komisja powinna zapewnić ogólną spójność, komplementarność i synergię z pracą organów i jednostek organizacyjnych Unii, w szczególności Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (Eurojust), Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), Agencji Unii Europejskiej ds. Zarządzania Operacyjnego Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości (eu-LISA) oraz Prokuratury Europejskiej (EPPO), oraz uwzględnić prace innych krajowych i międzynarodowych podmiotów w dziedzinach objętych Programem.
- (23) W celu zapewnienia skutecznej alokacji środków z budżetu ogólnego Unii należy zapewnić, aby wszystkie działania realizowane w ramach Programu miały unijną wartość dodaną, były komplementarne w stosunku do działań państw członkowskich oraz były spójne z innymi działaniami Unii. Należy dążyć do spójności, komplementarności i synergii z programami finansowania wspierającymi ściśle ze sobą powiązane obszary polityki, w szczególności z programem „Obywatele, równość, prawa i wartości” jak również z Programem na rzecz jednolitego rynku, ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/690⁽¹⁰⁾, programami w dziedzinie zarządzania granicami i bezpieczeństwa, w szczególności Funduszem Azylu, Migracji i Integracji i Funduszem Bezpieczeństwa Wewnętrznego, programami w obszarze infrastruktury strategicznej, w tym programem „Cyfrowa Europa” ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/694⁽¹¹⁾, programem „Erasmus+” ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX⁽¹²⁾, programem „Horyzont Europa” ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695⁽¹³⁾, Instrumentem Pomocy Przedakcesyjnej oraz Programem LIFE ustanowionym rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX⁽¹⁴⁾.
- (24) W niniejszym rozporządzeniu określono pulę środków finansowych na cały czas trwania Programu, która podczas corocznej procedury budżetowej ma stanowić dla Parlamentu Europejskiego i Rady główną kwotę odniesienia w rozumieniu pkt 18 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 16 grudnia 2020 r..
- (25) Zgodnie z art. 193 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046⁽¹⁵⁾ (zwanego dalej „rozporządzeniem finansowym”), dotacji można udzielić na działanie, które już się rozpoczęło, pod warunkiem że wnioskodawca może wykazać potrzebę rozpoczęcia działania przed podpisaniem umowy o udzielenie dotacji. Jednakże koszty poniesione przed dniem przedłożenia wniosku o udzielenie dotacji nie są kwalifikowalne, z wyjątkiem należycie uzasadnionych sytuacji wyjątkowych. Aby uniknąć wszelkich zakłóceń w udzielaniu unijnego wsparcia, które mogłyby zaszkodzić interesom Unii, powinno być możliwe – w ograniczonym okresie na początku wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 – uznanie za kwalifikowalne od dnia 1 stycznia 2021 r. kosztów poniesionych na działania wspierane na podstawie niniejszego rozporządzenia, które już się rozpoczęły, nawet jeżeli zostały one poniesione przed przedłożeniem wniosku o udzielenie dotacji.
- (26) Do Programu stosuje się rozporządzenie finansowe. Rozporządzenie finansowe określa zasady wykonania budżetu Unii, w tym zasady dotyczące dotacji, nagród, zamówień, zarządzania pośredniego, instrumentów finansowych, gwarancji budżetowych, pomocy finansowej oraz zwrotu kosztów poniesionych przez ekspertów zewnętrznych.

⁽¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/690 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program na rzecz rynku wewnętrznego, konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym małych i średnich przedsiębiorstw, dziedziny roślin, zwierząt, żywności i paszy, oraz statystyk europejskich (Program na rzecz jednolitego rynku) oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 99/2013, (UE) nr 1287/2013, (UE) nr 254/2014 i (UE) nr 652/2014 (Dz.U. L 153 z 3.5.2021, s. 1).

⁽¹¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/694 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające program „Cyfrowa Europa” oraz uchylające decyzję (UE) 2015/2240 (Dz.U. L 166 z 11.5.2021, s. 1).

⁽¹²⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX z dnia XXX ustanawiające „Erasmus+”: unijny program na rzecz kształcenia i szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1288/2013 (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽¹³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z dnia 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013 (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) XXXX/XXXX z dnia XXX ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (UE) nr 1293/2013 (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym).

⁽¹⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz.U. L 193 z 30.7.2018, s. 1).

- (27) Wyboru rodzajów finansowania oraz metod realizacji na podstawie niniejszego rozporządzenia należy dokonywać na podstawie ich zdolności w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów działań i uzyskania rezultatów, z uwzględnieniem w szczególności kosztów kontroli, obciążeń administracyjnych, potencjału odpowiednich zainteresowanych stron i docelowych beneficjentów oraz spodziewanego ryzyka niezgodności z wymogami. Pod uwagę należy wziąć przy tym zastosowanie płatności ryczałtowych, stawek zryczałtowanych i kosztów jednostkowych, a także formę finansowania niepowiązanego z kosztami, o którym mowa w art. 125 ust. 1 rozporządzenia finansowego.
- (28) Zgodnie z rozporządzeniem finansowym, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013⁽¹⁶⁾ i rozporządzeniami Rady (WE, Euratom) nr 2988/95⁽¹⁷⁾, (Euratom, WE) nr 2185/96⁽¹⁸⁾ i (UE) 2017/1939⁽¹⁹⁾ interesy finansowe Unii należy chronić za pomocą proporcjonalnych środków, w tym środków w zakresie zapobiegania nieprawidłowościom – w tym nadużyciom finansowym – ich wykrywania, korygowania i prowadzenia w ich sprawie postępowań, odzyskiwania środków utraconych, nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych oraz, w stosownych przypadkach, nakładania kar administracyjnych. W szczególności, zgodnie z rozporządzeniami (Euratom, WE) nr 2185/96 i (UE, Euratom) nr 883/2013, Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) jest uprawniony do prowadzenia dochodzeń administracyjnych, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, w celu ustalenia, czy miały miejsce nadużycia finansowe, korupcja lub wszelka inna nielegalna działalność na szkodę interesów finansowych Unii. Zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) 2017/1939 EPPO jest uprawnione do prowadzenia postępowań przygotowawczych oraz wnoszenia i popierania oskarżeń w sprawie przestępstw naruszających interesy finansowe Unii, jak przewidziano w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371⁽²⁰⁾. Zgodnie z rozporządzeniem finansowym każda osoba lub podmiot, które otrzymują środki finansowe Unii, mają w pełni współpracować w celu ochrony interesów finansowych Unii, przyznać Komisji, OLAF, Trybunałowi Obrachunkowemu oraz, w przypadku państw członkowskich, które uczestniczą we wzmocnionej współpracy na podstawie rozporządzenia (UE) 2017/1939, EPPO, niezbędne prawa i dostęp, a także zapewnić, aby wszelkie osoby trzecie uczestniczące w wykonywaniu środków finansowych Unii przyznały tym organom równoważne prawa.
- (29) Państwa trzecie będące członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) mogą uczestniczyć w programach unijnych w ramach współpracy ustanowionej na mocy Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym⁽²¹⁾, które przewiduje realizację programów na podstawie decyzji wydanej na mocy tego porozumienia. Państwa trzecie mogą również uczestniczyć w tych programach na podstawie innych instrumentów prawnych. W niniejszym rozporządzeniu należy wprowadzić przepis szczególnie zobowiązujący państwa trzecie do przyznania właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu OLAF oraz Trybunałowi Obrachunkowemu praw i dostępu niezbędnych do wykonywania w pełni ich odpowiednich kompetencji.
- (30) Do niniejszego rozporządzenia zastosowanie mają horyzontalne przepisy finansowe przyjęte przez Parlament Europejski i Radę na podstawie art. 322 TFUE. Przepisy te, ustanowione w rozporządzeniu finansowym, określają w szczególności procedurę uchwalania i wykonywania budżetu w drodze dotacji, zamówień, nagród i wykonania pośredniego oraz przewidują kontrolę odpowiedzialności podmiotów upoważnionych do działań finansowych. Zasady przyjęte na podstawie art. 322 TFUE obejmują również ogólny system warunkowości służący ochronie budżetu Unii.
- (31) Zgodnie z decyzją Rady 2013/755/UE⁽²²⁾ osoby i odpowiednie publiczne lub prywatne organy i instytucje w krajach i terytoriach zamorskich kwalifikują się do finansowania z zastrzeżeniem zasad i założeń Programu oraz możliwych uzgodnień mających zastosowanie do państwa członkowskiego, z którym dany kraj zamorski lub dane terytorium zamorskie są powiązane.

⁽¹⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U. L 248 z 18.9.2013, s. 1).

⁽¹⁷⁾ Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312 z 23.12.1995, s. 1).

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenie Rady (Euratom, WE) nr 2185/96 z dnia 11 listopada 1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami (Dz.U. L 292 z 15.11.1996, s. 2).

⁽¹⁹⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej (Dz.U. L 283 z 31.10.2017, s. 1).

⁽²⁰⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii (Dz.U. L 198 z 28.7.2017, s. 29).

⁽²¹⁾ Dz.U. L 1 z 3.1.1994, s. 3.

⁽²²⁾ Decyzja Rady 2013/755/UE z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich z Unią Europejską („decyzja o stowarzyszeniu zamorskim”) (Dz.U. L 344 z 19.12.2013, s. 1).

- (32) Odzwierciedlając znaczenie przeciwdziałania zmianie klimatu zgodnie z zobowiązaniami Unii na rzecz realizacji porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu i celów zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, Program ma przyczynić się do uwzględnienia działań w dziedzinie klimatu i do osiągnięcia celu ogólnego zakładającego, że 30 % wydatków budżetowych Unii zostanie przeznaczonych na wspieranie celów klimatycznych, oraz do realizacji ambicji, by 7,5 % budżetu Unii w 2024 r. oraz 10 % w 2026 r. i 2027 r. stanowiły wydatki związane z różnorodnością biologiczną, przy uwzględnieniu istnienia zjawiska nakładania się na siebie celów w zakresie klimatu i różnorodności biologicznej. Program powinien wspierać działania, które są zgodne z unijnymi normami i priorytetami w zakresie klimatu i środowiska oraz z zasadą „nie szkodzić” przewidzianą w Europejskim Zielonym Ładzie. Stosowne działania powinny zostać określone na etapie przygotowania i realizacji Programu i ponownie ocenione w ramach odpowiednich ewaluacji i przeglądów.
- (33) Zgodnie z pkt 22 i 23 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa ⁽²³⁾ Program powinien być oceniany na podstawie informacji zgromadzonych zgodnie ze szczególnymi wymogami dotyczącymi monitorowania, przy czym należy unikać obciążeń administracyjnych, w szczególności dla państw członkowskich, a także nadmiernej regulacji. Wymogi te powinny, w stosownych przypadkach, obejmować mierzalne wskaźniki stanowiące podstawę oceny skutków w praktyce Programu. W ramach istniejących mechanizmów sprawozdawczych, w szczególności unijnej tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości, Komisja powinna co roku przedstawiać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wykonania Programu.
- (34) Aby zapewnić skuteczną ocenę postępów w realizacji celów Programu należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w odniesieniu do wskaźników określonych w art. 13 i 15 oraz w załączniku II. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.
- (35) W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 ⁽²⁴⁾.
- (36) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia, a mianowicie przyczynienie się do dalszego rozwoju europejskiej przestrzeni sprawiedliwości opartej na państwie prawnym, wzajemnym uznawaniu oraz wzajemnym zaufaniu, w szczególności poprzez współpracę wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych, nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary lub skutki działań możliwe jest ich lepsze osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule, niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (37) W związku z tym należy uchylić rozporządzenie (UE) nr 1382/2013.
- (38) Aby zapewnić ciągłość udzielania wsparcia w odpowiednim obszarze polityki i umożliwić rozpoczęcie wykonania od początku wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, niniejsze rozporządzenie powinno wejść w życie w trybie pilnym i powinno się je stosować z mocą wsteczną od dnia 1 stycznia 2021 r.
- (39) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do TUE i do TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszego rozporządzenia i nie jest nim związana, ani go nie stosuje.

⁽²³⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1.

⁽²⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

- (40) Zgodnie z art. 1 i 2 oraz art. 4a ust. 1 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do TUE i do TFUE, bez uszczerbku dla art. 4 tego protokołu, Irlandia nie uczestniczy w przyjęciu niniejszego rozporządzenia i nie jest nim związana, ani go nie stosuje,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

ROZDZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot

Niniejsze rozporządzenie ustanawia program „Sprawiedliwość” (zwany dalej „Programem”) na okres obowiązywania wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, określonych w rozporządzeniu (UE, Euratom) 2020/2093.

Określa ono cele Programu, budżet na lata 2021–2027, formy finansowania unijnego oraz zasady dotyczące przyznawania takiego finansowania.

Artykuł 2

Definicja

Do celów niniejszego rozporządzenia „sędziowie i inni pracownicy wymiaru sprawiedliwości” oznaczają sędziów, prokuratorów i członków personelu sądów oraz prokuratur oraz wszelkie inne osoby wykonujące zawody związane z wymiarem sprawiedliwości powiązane z sądownictwem.

Artykuł 3

Cele Programu

1. Celem ogólnym Programu jest przyczynienie się do dalszego rozwoju europejskiej przestrzeni sprawiedliwości opartej na państwie prawnym, w tym niezależności i bezstronności wymiaru sprawiedliwości, na wzajemnym uznawaniu oraz wzajemnym zaufaniu i współpracy wymiarów sprawiedliwości, a tym samym również umocnienie demokracji, państwa prawnego i ochrony praw podstawowych;
2. W ramach celu ogólnego określonego w ust. 1 Program ma następujące cele szczególowe:
 - a) ułatwianie i wspieranie współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych i karnych oraz propagowanie państwa prawnego oraz niezależności i bezstronności wymiaru sprawiedliwości, w tym przez wspieranie starań na rzecz zwiększenia skuteczności krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości i poprawy skutecznego wykonywania orzeczeń;
 - b) wspieranie i propagowanie szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości w celu pielęgnowania wspólnej kultury prawnej i sądowej opartej na państwie prawnym oraz wspieranie i propagowanie spójnego i skutecznego wdrażania instrumentów prawnych Unii istotnych w kontekście Programu;
 - c) ułatwianie skutecznego i niedyskryminującego dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla wszystkich oraz skutecznych środków prawnych, w tym za pośrednictwem środków elektronicznych (e-sprawiedliwość), poprzez propagowanie sprawnych postępowań cywilnych i karnych oraz propagowanie i wspieranie praw wszystkich ofiar przestępstw, jak również praw procesowych osób podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym.

Artykuł 4

Włączanie do głównego nurtu polityki

Przy wdrażaniu wszystkich działań realizowanych w ramach Programu dąży się do propagowania równości płci, praw dziecka, między innymi za pomocą wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dziecku, ochrony ofiar oraz skutecznego stosowania zasady równych praw i niedyskryminacji ze względów wymienionych w art. 21 Karty, w granicach wyznaczonych przez art. 51 Karty i zgodnie z tym artykułem.

Artykuł 5

Budżet

1. Pula środków finansowych na realizację Programu na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. wynosi 305 000 000 EUR w cenach bieżących.
2. Kwota, określona w ust. 1, może być wykorzystana na pomoc techniczną i administracyjną na rzecz realizacji Programu, taką jak działania przygotowawcze, monitorowanie, kontrola, audyt i ocena, w tym na instytucjonalne systemy informatyczne.
3. Zgodnie z art. 193 ust. 2 akapit drugi lit. a) rozporządzenia finansowego, biorąc pod uwagę opóźnione wejście w życie niniejszego rozporządzenia oraz w celu zapewnienia ciągłości, koszty poniesione na działania wspierane na podstawie niniejszego rozporządzenia można uznać – w ograniczonym okresie – za kwalifikowalne od dnia 1 stycznia 2021 r., nawet jeżeli zostały one poniesione przed przedłożeniem wniosku o udzielenie dotacji.
4. W ramach puli środków finansowych Programu na każdy z celów szczegółowych przydziela się kwoty zgodnie z wartościami procentowymi określonymi w załączniku I.
5. Zasoby przydzielone państwom członkowskim w ramach zarządzania dzielonego mogą, na wniosek zainteresowanego państwa członkowskiego, zostać przesunięte do Programu z zastrzeżeniem warunków określonych w art. 26 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki wizowej (zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021–2027”). Komisja wykonuje te zasoby bezpośrednio zgodnie z art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. a) rozporządzenia finansowego lub pośrednio zgodnie z lit. c) tego akapitu. Zasoby te wykorzystuje się na rzecz zainteresowanego państwa członkowskiego.

Artykuł 6

Państwa trzecie stowarzyszone z Programem

W Programie mogą uczestniczyć następujące państwa trzecie:

- a) członkowie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), którzy są członkami EOG, zgodnie z warunkami określonymi w Porozumieniu o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- b) państwa przystępujące, państwa kandydujące i potencjalni kandydaci, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami udziału tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami ustanowionymi w porozumieniach między Unią a tymi państwami;
- c) państwa objęte europejską polityką sąsiedztwa, zgodnie z ogólnymi zasadami i ogólnymi warunkami udziału tych państw w programach Unii, ustanowionymi w odpowiednich umowach ramowych i decyzjach rad stowarzyszenia lub w podobnych porozumieniach oraz zgodnie ze szczegółowymi warunkami ustanowionymi w porozumieniach między Unią a tymi państwami;

- d) inne państwa trzecie, zgodnie z warunkami określonymi w szczegółowej umowie obejmującej uczestnictwo danego państwa trzeciego w programie Unii, pod warunkiem że umowa ta:
- (i) zapewnia sprawiedliwą równowagę w odniesieniu do wkładów i korzyści państwa trzeciego uczestniczącego w programach Unii;
 - (ii) określa warunki uczestnictwa w programach, w tym sposób obliczania wkładów finansowych do poszczególnych programów, i związane z tymi programami koszty administracyjne;
 - (iii) nie przyznaje państwu trzeciemu jakichkolwiek uprawnień decyzyjnych w odniesieniu do programu Unii;
 - (iv) gwarantuje prawa Unii do zapewnienia należytego zarządzania finansami i ochrony jej interesów finansowych.

Wkłady, o których mowa w akapicie pierwszym lit. d) ppkt (ii) stanowią dochody przeznaczone na określony cel zgodnie z art. 21 ust. 5 rozporządzenia finansowego.

Artykuł 7

Realizacja i formy finansowania unijnego

1. Program jest realizowany według metody zarządzania bezpośredniego zgodnie z rozporządzeniem finansowym lub według metody zarządzania pośredniego przez podmioty, o których mowa w art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) tego rozporządzenia.
2. Program może zapewniać finansowanie w dowolnej formie przewidzianej w rozporządzeniu finansowym.
3. Z wkładów na mechanizm ubezpieczeń wzajemnych można pokryć ryzyko związane z odzyskaniem środków należnych od ich odbiorców i wkłady te uznaje się za wystarczającą gwarancję na mocy rozporządzenia finansowego. Zastosowanie mają przepisy przewidziane w art. 37 ust. 7 rozporządzenia (UE) 2021/695.

Artykuł 8

Rodzaje działań

Na mocy niniejszego rozporządzenia można otrzymać finansowanie na działania przyczyniające się do osiągnięcia jednego z celów szczegółowych określonych w art. 3. Do finansowania kwalifikują się w szczególności następujące działania:

- a) podnoszenie świadomości oraz rozpowszechnianie informacji w celu podniesienia poziomu wiedzy na temat polityk i prawa Unii, w tym prawa materialnego i procesowego, na temat instrumentów współpracy wymiarów sprawiedliwości, stosownego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a także na temat prawa porównawczego oraz norm europejskich i międzynarodowych, w tym w zakresie rozumienia wzajemnych relacji pomiędzy poszczególnymi dziedzinami prawa;
- b) wzajemne uczenie się i wymiana dobrych praktyk między zainteresowanymi stronami w celu pogłębiania wiedzy i wzajemnego zrozumienia w odniesieniu do prawa cywilnego i karnego oraz systemów prawnych i wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich, między innymi w zakresie państwa prawnego i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, a także w celu wzmacniania wzajemnego zaufania;
- c) działania analityczne i monitorujące mające na celu poprawę znajomości i zrozumienia potencjalnych barier utrudniających niezakłócone funkcjonowanie europejskiej przestrzeni sprawiedliwości oraz poprawę wdrażania prawa i polityk Unii w państwach członkowskich, takie jak działania obejmujące gromadzenie danych i statystyk; opracowywanie wspólnych metod oraz, w stosownych przypadkach, wskaźników lub wartości referencyjnych; studia, badania, analizy i ankiety; oceny; oceny skutków; oraz opracowywanie i publikowanie przewodników, sprawozdań i materiałów edukacyjnych;
- d) szkolenie odpowiednich zainteresowanych stron w celu zwiększenia wiedzy na temat prawa i polityk Unii, w tym na temat prawa materialnego i procesowego, praw podstawowych, wykorzystywania unijnych instrumentów współpracy wymiarów sprawiedliwości, a także stosownego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, języka prawnego i prawa porównawczego;

- e) opracowywanie i obsługa narzędzi z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) oraz e-sprawiedliwości, z uwzględnieniem ochrony prywatności i ochrony danych, z myślą o poprawie wydajności systemów wymiarów sprawiedliwości i usprawnieniu współpracy między nimi z wykorzystaniem ICT, w tym transgranicznej interoperacyjności systemów i aplikacji;
- f) rozwijanie potencjału kluczowych sieci na poziomie europejskim i europejskich sieci sądowych, w tym sieci ustanowionych na podstawie prawa Unii w celu zapewnienia skutecznego stosowania i egzekwowania tego prawa, z myślą o propagowaniu i dalszym rozwijaniu prawa Unii oraz jej wartości, celów politycznych i strategii w obszarach objętych Programem;
- g) udzielanie wsparcia organizacjom społeczeństwa obywatelskiego i niekomercyjnym zainteresowanym stronom, prowadzącym działalność w obszarach objętych Programem, w celu zwiększenia ich zdolności w zakresie reagowania i prowadzenia działań rzeczniczych oraz zapewniania wszystkim obywatelom odpowiedniego dostępu do ich usług, działań doradczych i działań wspierających, a tym samym przyczynienia się do umacniania demokracji, państwa prawnego i praw podstawowych;
- h) pogłębianie wiedzy na temat Programu oraz upowszechnianie i umożliwienie przenoszenia jego rezultatów oraz zwiększanie przejrzystości tych rezultatów, a także wspieranie działań informacyjnych na rzecz obywateli, w tym przez organizowanie forów dyskusyjnych dla zainteresowanych stron.

ROZDZIAŁ II

DOTACJE

Artykuł 9

Dotacje

1. Dotacje w ramach Programu są przyznawane i zarządzane zgodnie z tytułem VIII rozporządzenia finansowego.
2. Członkami komisji oceniającej mogą być eksperci zewnętrzni.

Artykuł 10

Finansowanie skumulowane i alternatywne

1. Działanie, które otrzymało wkład w ramach Programu, może również otrzymać wkład z innego programu Unii, w tym funduszy objętych zarządzaniem dzielonym, pod warunkiem że wkłady te nie pokrywają tych samych kosztów. Zasady odnośnego programu Unii mają zastosowanie do odpowiadającego mu wkładu w działanie. Finansowanie skumulowane nie może przekraczać łącznych kosztów kwalifikowalnych działania. Wsparcie z różnych programów Unii może być obliczane proporcjonalnie, zgodnie z dokumentami określającymi warunki wsparcia.
2. Działania, którym przyznano znak „pieczęci doskonałości” w ramach Programu mogą otrzymać wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, zgodnie z art. 73 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021–2027), jeżeli spełniają następujące łączne warunki:
 - a) zostały ocenione w kontekście zaproszenia do składania wniosków w ramach Programu;
 - b) spełniają minimalne wymagania jakościowe określone w tym zaproszeniu do składania wniosków;
 - c) nie mogą być finansowane w ramach tego zaproszenia do składania wniosków z uwagi na ograniczenia budżetowe.

Artykuł 11

Podmioty kwalifikowalne

1. Oprócz kryteriów określonych w art. 197 rozporządzenia finansowego zastosowanie mają kryteria kwalifikowalności określone w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.

2. Następujące podmioty spełniają kryteria kwalifikowalności:
 - a) podmiot prawny mający siedzibę w:
 - (i) państwie członkowskim lub w powiązonym z nim kraju lub terytorium zamorskim;
 - (ii) państwie trzecim stowarzyszonym z Programem;
 - b) podmiot prawny utworzony na mocy prawa Unii lub organizacja międzynarodowa.
3. W ramach Programu wspiera się wydatki EJTN związane z jej stałym programem prac, a wszelkie dotacje na działalność na ten cel przyznaje się bez zaproszenia do składania wniosków zgodnie z rozporządzeniem finansowym.

ROZDZIAŁ III

PROGRAMOWANIE, MONITOROWANIE, OCENA I KONTROLA

Artykuł 12

Program prac

1. Program jest realizowany w ramach programów prac, o których mowa w art. 110 rozporządzenia finansowego.
2. Program prac jest przyjmowany przez Komisję w drodze aktu wykonawczego. Ten akt wykonawczy przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 18.

Artykuł 13

Monitorowanie i sprawozdawczość

Wskaźniki na potrzeby sprawozdawczości dotyczącej postępów Programu w realizacji celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 3 określa załącznik II.

Aby zapewnić skuteczną ocenę postępów w realizacji celów Programu, Komisja jest uprawniona do przyjmowania aktów delegowanych zgodnie z art. 15 zmieniających załącznik II w odniesieniu do wskaźników, jeżeli uznaje się to za konieczne, a także uzupełniających niniejsze rozporządzenie o uregulowania dotyczące monitorowania i oceny.

System sprawozdawczości dotyczącej realizacji celów zapewnia efektywne, skuteczne i terminowe gromadzenie danych na potrzeby monitorowania realizacji i rezultatów Programu. W tym celu na odbiorców środków finansowych Unii oraz, w stosownych przypadkach, na państwa członkowskie, nakłada się proporcjonalne wymagania dotyczące sprawozdawczości.

W ramach istniejących mechanizmów sprawozdawczych, w szczególności unijnej tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości, Komisja co roku przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie z wykonania Programu. W szczególności Komisja przedstawia sprawozdanie z wykorzystania środków przydzielonych na każdy z celów szczegółowych. W sprawozdaniu tym określa rodzaje działań, które otrzymały finansowanie, w tym działań związanych z propagowaniem równości płci. Na podstawie tego sprawozdania Parlament Europejski może sformułować zalecenia. Komisja należyte uwzględni te zalecenia.

Artykuł 14

Ocena

1. Oceny Programu przeprowadza się w odpowiednim czasie, pozwalającym na uwzględnienie ich wyników w procesie decyzyjnym.

2. Komisja przeprowadza ocenę śródkresową Programu z chwilą, gdy dostępne są wystarczające informacje na temat realizacji Programu, jednak nie później niż cztery lata od rozpoczęcia jego realizacji.
3. Komisja przeprowadza ocenę końcową Programu po zakończeniu jego realizacji, lecz nie później niż cztery lata po upływie okresu określonego w art. 1.
4. Komisja przekazuje wnioski z tych ocen, opatrzone własnymi komentarzami, Parlamentowi Europejskiemu, Radzie, Europejskiemu Komitetowi Ekonomiczno-Społecznemu i Komitetowi Regionów.

Artykuł 15

Wykonywanie przekazanych uprawnień

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.
2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 13, powierza się Komisji do dnia 31 grudnia 2027 r.
3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 13, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność już obowiązujących aktów delegowanych.
4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.
5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.
6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 13 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie dwóch miesięcy od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o dwa miesiące z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 16

Ochrona interesów finansowych Unii

W przypadku gdy państwo trzecie uczestniczy w Programie na podstawie decyzji przyjętej na mocy umowy międzynarodowej lub na podstawie jakiegokolwiek innego instrumentu prawnego, przyznaje ono właściwemu urzędnikowi zatwierdzającemu, OLAF i Trybunałowi Obrachunkowemu niezbędne prawa i dostęp, umożliwiające tym podmiotom wykonywanie w pełni ich odpowiedzialnych kompetencji. W przypadku OLAF takie prawa obejmują prawo do prowadzenia dochodzeń, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, przewidzianych w rozporządzeniu (UE, Euratom) nr 883/2013.

ROZDZIAŁ IV

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE*Artykuł 17***Informacja, komunikacja i promocja**

Odbiorcy finansowania unijnego podają informacje o pochodzeniu tych środków oraz zapewniają eksponowanie finansowania unijnego, w szczególności podczas promowania działań i ich rezultatów, poprzez dostarczanie spójnych, skutecznych i proporcjonalnych ukierunkowanych informacji przeznaczonych dla różnych grup odbiorców, w tym dla mediów i opinii publicznej.

Komisja prowadzi działania informacyjne i komunikacyjne związane z Programem oraz realizowanymi w jego ramach działaniami i uzyskanymi rezultatami.

Zasoby finansowe przydzielone na Program przyczyniają się również do komunikacji instytucjonalnej na temat priorytetów politycznych Unii, w zakresie, w jakim priorytety te są związane z celami, o których mowa w art. 3.

*Artykuł 18***Procedura komitetowa**

1. Komisję wspomaga komitet. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

*Artykuł 19***Uchylenie**

Rozporządzenie (UE) nr 1382/2013 traci moc ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2021 r.

*Artykuł 20***Przepisy przejściowe**

1. Niniejsze rozporządzenie nie ma wpływu na kontynuację ani modyfikację działań rozpoczętych na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1382/2013, które nadal stosuje się do tych działań aż do ich zamknięcia.
2. Z puli środków finansowych przeznaczonych na Program pokrywane mogą być również wydatki na pomoc techniczną i administracyjną w celu zapewnienia przejścia między Programem a środkami przyjętymi na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1382/2013.
3. W razie potrzeby w budżecie Unii obejmującym okres po roku 2027 mogą zostać zapisane środki na pokrycie wydatków przewidzianych w art. 5 ust. 2, aby umożliwić zarządzanie działaniami, które nie zostaną zakończone przed dniem 31 grudnia 2027 r.

*Artykuł 21***Wejście w życie**

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie z dniem jego opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie stosuje się od dnia 1 stycznia 2021 r.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane w państwach członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Brukseli dnia 28 kwietnia 2021 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego
D. M. SASSOLI
Przewodniczący

W imieniu Rady
A. P. ZACARIAS
Przewodniczący

ZAŁĄCZNIK I

W ramach puli środków finansowych Programu na każdy z celów szczegółowych przydziela się kwoty w następujący sposób:

- a) 27% na cel szczegółowy, o którym mowa w art. 3 ust. 2 lit. a);
 - b) 36% na cel szczegółowy, o którym mowa w art. 3 ust. 2 lit. b);
 - c) 27% na cel szczegółowy, o którym mowa w art. 3 ust. 2 lit. c);
 - d) 10% na dowolny z celów, o których mowa w art. 3 ust. 2.
-

ZAŁĄCZNIK II

WSKAŹNIKI

Program jest monitorowany w oparciu o zestaw wskaźników mających na celu pomiar zakresu, w jakim osiągnięto jego cele ogólne i szczegółowe, przy jednoczesnej minimalizacji obciążeń i kosztów administracyjnych. W tym celu i przy poszanowaniu praw związanych z prywatnością i ochroną danych gromadzone będą dane dotyczące następującego zestawu wskaźników:

- 1) liczba przedstawicieli sędziów i innych pracowników wymiaru sprawiedliwości, którzy uczestniczyli w działaniach szkoleniowych (w tym w wymianach pracowników, wizytach studyjnych, warsztatach i seminariach) finansowanych w ramach Programu, w tym w oparciu o dotację na działalność otrzymywaną przez EJTN;
- 2) liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego wspieranych w ramach Programu;
- 3) liczba przypadków wymiany informacji w ramach europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS);
- 4) liczba trafień na stronach portalu „e-Sprawiedliwość” na potrzeby uzyskania informacji na temat transgranicznych spraw cywilnych i karnych;
- 5) liczba osób w podziale według celu szczegółowego, które zostały objęte:
 - a) działaniami związanymi z wzajemnym uczeniem się i wymianą dobrych praktyk;
 - b) działaniami związanymi z podnoszeniem świadomości i informacją oraz z rozpowszechnianiem informacji.

Wszystkie poszczególne dane są w miarę możliwości przedstawiane w podziale na płeć. Oceny śródkresowe i oceny końcowe Programu koncentrują się na poszczególnych celach szczegółowych i uwzględniają aspekt równości płci oraz oceniają wpływ na równość płci.

ISSN 1977-0766 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5139 (wydanie papierowe)